

2. fejezet. A keresztség.

«A szentségek sorában első helyen áll a keresztség, a lelki élet kapuja. Általa leszünk Krisztus tagja és az Egyház testének tartozéka. Amióta az első embertől mindnyájan halálra váltunk, azóta az Igazság szava szerint be nem mehetünk a mennyek országába, ha vízből és Szentlélekből újjá nem születünk».¹ Érthető tehát, ha *a régi egyházban a keresztség elméletileg és gyakorlatilag a hitélet homlokterében áll.* Elméletileg, amennyiben az atyák kezdettől fogva tüzetesen foglalkoznak vele; gyakorlatilag, amennyiben a keresztség fölvétele a pogány multtal való teljes szakítást és egészen új életet jelentett, súlyos, sőt nem egyszer komor kötelességekkel (társadalmi pozíció kockáztatása, a vértanúságra való kilátás).

A keresztség újszövetségi szentség, mely vízzel való lemosás és a Szentháromság hívása által lelki újjászületés kegyelmét közli. Szent Pál szerint «a víznek fürdője az élet igéje által».² Hivatalos neve baptismus (βαπτισμός, inkább nem keresztény vallási jellegű lemosásokra; a keresztény szentség inkább: βάπτισμα a verbo βαπτίζειν; és ez iterativum a verbo βάπτειν, megmeríteni, megmártani. A magyar elnevezés a szláv krst, Krisztus tőből végelemzésben annyit jelent mint kereszténnyé tenni). Más régi elnevezések: a víz, vagy az újjászületés szentsége, szent forrás, szent kút, szülő víz vagy hullám, unda genitális, a Szentháromság vagy hit szentsége; aztán pecsét σφραγίς,³ σφραγισμός,⁴ signaculum, sigillum; megvilágosítás φῶς, φωτισμός.⁵

Irodalom. Már *Tertullianus* De baptismo fölveti és alaposan letárgyalja majdnem mindazokat a kérdéseket, melyeket a mai teológiai tárgyalás felölel. *Cyrellus Hier.* Cateches. 19 20; *Nyssen.* Or catech. 33–40; *Ambros.* De mysteriis 1–5; *August.* De baptismo ctra Cresconium; Ctra epistulas Parmen.; De unico baptismo; Enchiridion 42–53; *Basilius Hom.* in s. bapt., *Nazianz.* Or. 40. – *Thom.* III 66–71 és a kommentárok; *Bonaventura* Brevil. 6, 7; *J. Corblet* Historie dogmatique, liturgique du sacrement de baptême 2 k. 1881; *V. Ermoni* Le baptême dans l'église primitive 1904; *F. Dölger* Der Exorzismus im altchristlichen Taufritual 1909; Das Fischsymbol in frühchristlicher Zeit I 1910 II III 1921; Die Taufe Konstantins und ihre Probleme (Konstantin der Grosse und seine Zeit) 1913; Sol salutis 1920; *W. Koch* Die Taufe im neuen Testament² 1921; *J. Belser* Das Zeugnis des vierten Evangelisten für die Taufe, Eucharistie und Geistessendung 1912; *Th. Schermann* Frühchristliche Liturgien und kirchliche Überlieferung 1915; *H. Freericks* Die Taufe im heutigen Protestantismus Deutschlands 1925; *Th. Spáčil* Doctrina theologiae Orientis separati de sacramento baptismi 1926.

95. §. A keresztség szentségi valósága.

Diekamp III § 13–4; *Bartmann* II § 167–8; *van Noort* 2, 1; *Pesch* VI prop. 36–40; *Billot* th. 23; *Schanz* §14–16 21. – *Thom* III 66; *Suarez* Sacr. disp. 19–21; *Billuart* Bapt. 1, 1–4. *Berti* XXXI 1 2; *Frassen* Sacr. tr. 1 bapt. 1 3. – *F. Gillmann* Taufe «im Namen Jesu» oder «im Namen Christi» 1913; *A. Staerk* Der Taufritus der griechisch-russischen Kirche 1903; *Leipold* Die urchristliche Taufe im Lichte der Religionsgeschichte 1928.

¹ Decr. pro Arm. *Denz* 696; cf. *Thom* Gent. IV 58.

² Eph 5,26 cf. Cat. Rom II 2, 5.

³ *Clemens Rom.* 7, 6; 8, 5; *Hermas* Simil. 9, 16, 3–5.

⁴ 2 Cor 1,22.

⁵ Heb 6,11 10,32; *Iustin.* Apol. I 61.

1. A keresztség krisztusi rendelése.

Tétel. A keresztség szentségét Jézus Krisztus rendelte. Hittétel. A mai *racionalisták* általában tagadják a keresztség krisztusi eredetét, és vallástörténetileg akarják levezetni a létét¹; a modernisták szerint a keresztény község vezette be.² A *Tridentinum* ünnepélyesen kimondotta a keresztségnek mint igazi újszövetségi szentségnek krisztusi rendelését.³

Bizonyítás. Az *ószövetség* a keresztséget előképezi és kilátásba helyezi. A teremtés első napja hirdeti a lelki teremtés első művét, és ennek tartalma: legyen világosság a lelkekben!⁴ A világosság és élet abból a káoszból támad, ahol Isten lelke lebeg a vizek fölött.⁵ A keresztséget jelképezi a paradicsom forrása is⁶; továbbá a vízözön,⁷ a Vörös-tengeren és a Jordánon való átkelés,⁸ a levitikus mosakodások.⁹ A próféták új élővizektől várják a messiási időkre a lelkek újjászületését: «Tiszta vizet öntök reátok és megtisztultok minden szennyetektől, és minden bálványotoktól megtisztítlak titeket. És új szívet adok nektek».¹⁰ Ennek reménye és várása szembetűnően erősödik a Megváltó közeledtekor, amint különösen kitűnik az apokrifékból. A farizeusok új mosakodásokat hoztak forgalomba¹¹; a zsidók a prozelitákat rendszerint vallási tisztító fürdőnek vetették alá (tabilah).

Amikor elérkezett az idők teljessége, *Szent János* a Jordánnál kezdte hirdetni és osztani a keresztséget a bűnök bocsánatára, «mert közel van a mennyek országa.»¹² De megvallja: «Én ugyan vízzel keresztellek titeket, de jön, aki erősebb nálamnál, akinek nem vagyok méltó sarúszíját megoldani; ő majd Szentlélekkel és tűzzel keresztel titeket».¹³ S ezzel általánosságban kifejezte az Üdvözítő küldetését: a hívőknek meghozza a Szentlelket; akik visszautasítják, azoknak a Lélek ítélet tüze lesz. Maga *Jézus Krisztus* is fölveszi János keresztségét,¹⁴ nem szükségből, hanem mint az Isten báránya, ki elveszi a világ bűnét, és aki az egész igazságot akarja teljesíteni. Tanítványai is keresztelnek¹⁵ (valószínűleg *Szent János* keresztségével). Maga az Üdvözítő azonban kétséget kizáró módon új, Szentlélek közlő szentséget rendel. *Nikodémus*nak azt mondja: «Bizony, bizony, mondom neked, ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába».¹⁶ Tanítványainak: «Keresztséggel kell megkeresztelkednem, és milyen nehezen várom, míg be nem teljesedik!»¹⁷ S végül: «Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében».¹⁸ Az *apostolok* mindjárt az üdvözítő mennybemenetele után minden megokolás és fontolgtatás nélkül, egyszerűen a krisztusi parancs hatása alatt teljes tudatossággal ennek a rendelkezésnek értelmében járnak el. Mikor *Pünkösöd* napján a hallgatók megilletődötten kérdést tesznek Péterhez: «Mit cselekedjünk, Péter mondotta nekik: Tartsatok bűnbánatot, és

¹ Cf. *Harnack* Dogmeng. I⁴ 88 kk.

² *Denz* 2042; cf. 2088.

³ *Trid.* 7 bapt. c. 1 *Denz* 726.

⁴ Cf. *Eph* 5,8–14.

⁵ *Ps* 28; cf. *Tertul.* Bapt. 4.

⁶ *Gen* 2,6–14; cf. *Sir* 24,40 *Ps* 45,5 64,10.

⁷ *1 Pet* 3,21; cf. *Damascen.* Fid. orth. IV 9, 18.

⁸ *Ex* 14,22 coll. c. *1 Cor* 10; cf. *Is* 4; *Tertul.* Bapt. 9.

⁹ *Lev* 11–15 *Num* 19.

¹⁰ *Ez* 36,25; cf. 47; *Joel* 3,1 *Is* 44,5. 32,15 35,1 49,10 *Zach* 13 *Ap* 12.

¹¹ *Mc* 7,4 *Lc* 11,38.

¹² *Mt* 3,2 *Lc* 3,7 *Mc* 1,5 *Jn* 1,19 *Act* 13,25.

¹³ *Lc* 3,16; cf. *Mt* 3,11 *Mc* 1,8 *Jn* 1,26.34 3,34.

¹⁴ *Mt* 3,13.

¹⁵ *Jn* 3,22 4,1 Cf. *Tertul.* Bapt. 11.

¹⁶ *Jn* 3,5.

¹⁷ *Lc* 12,40.

¹⁸ *Mt* 28,18–9.

mindenitek keresztelkedjék meg Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára».¹ Állhatatosan hangoztatják, hogy ők Krisztus nevében keresztelnek,² és azokat is megkereszteik, kiket Isten rendkívüli úton vezetett az Egyházba, mint Kornéliust, Pált.³ Ezt azonban nem merték volna megtenni, ha nem lettek volna meggyőződve, hogy a keresztséget Krisztus rendelte.

A keresztséget mint alapvető és egyetemesen kötelező hatékony szertartást a *hagyomány* az első időktől kezdve bőségesen tanúsítja.⁴

Nehézségek. 1. A keresztelés szentmátéi parancsa⁵ *nem a történeti Krisztus hiteles szava*, hanem a hit Krisztusának szájába adott őskeresztény gondolat. Ugyanis *a)* a párhuzamos helyet⁶ akárhány katolikus sem tekinti Márktól eredőnek; Eusebius valahányszor idézi az apostolkodás parancsát, elhagyja a kereszteleőről szóló rendelkezést. *b)* Krisztus nem akarta, hogy az apostolok a pogányok útjára térjenek⁷ vagy a szamaritánusok városaiba menjenek; tehát nem adott parancsot az összes nemzetek megkereszteelésére. *c)* A kereszteleés parancsa határozott formulában tartalmazza a Szentháromság hitvallását. Azonban az Üdvözítőnek nem szokása ilyen formulákat adni; azok tehát az őskeresztény község fogalmazásai. *d)* Az evangelisták szerint is a keresztség parancsát tartalmazó kijelentés a föltámadott Krisztusnak szava, tehát a hitnek és nem a történelemnek Krisztusától ered; és így a történeti igazolásnak nem is hozzáférhető.

Megoldás. Érthető, ha a mai liberális kritika ezeket a szavakat szeretné Krisztus evangéliumából és Krisztus hagyatékából kibökni. Hisz apostolkodni küldik a tanítványokat az egész világra, és ezzel halomra döntik az Üdvözítőnek állandó eszchatologiai hangulatáról szóló racionalista dogmát; a keresztséget rendelik, és ezzel szentségekben épülő látható Egyházat tételeznek föl; tartalmazzák a Szentháromság titkának élesen megfogalmazott hitét, és ezzel halálos dőfést adnak a dogmatlan őskereszténységről szóló racionalista alaptételnek. Azonban a tények elöl nem lehet kitérni: *a)* Nincs az a radikális kritikai kiadás, mely ezeket a szavakat csak meg is merné kérdőjelezni; világos jelöl, hogy *szövegtörténetileg teljesen biztosítva vannak*. Ha Eusebius nem idézi is a kereszteleési parancsot, annál többször idézik a többiek, sokan már jóval Eusebius elöl.⁸ *b)* Ingyenes állítás, hogy Krisztus nem gondolt arra, hogy az evangéliumot pogányoknak is hirdettesse. Lehetetlen, hogy Isten országáról kicsinyesebben gondolkodott volna, mint a próféták.⁹ *c)* A *szentháromsági formula* az újszövetségi szentiratoknál legalább 27 alkalommal fordul elő, még pedig a tartalmi azonosság mellett nem csekély alaki változatossággal; kézzelfogható bizonyosságul, hogy az újszövetségnek sokat forgatott és mivoltában biztosított szellemi tőkée volt.¹⁰ *d)* A föltámadott Krisztus is hozzáférhető történeti igazolásnak (11. § 3). Egyébként az Üdvözítő a föltámadása elöl is beszél a keresztségről; tehát a «*történeti*» *Krisztustól* sem idegen a gondolata.

2. A racionalista vallástörténeti iskola szerint a keresztség nem krisztusi alapítás, hanem *kölcsön*, melyet az őskereszténység vagy a görög misztériumvallásokból vagy a mandeizmusban dívó misztikus fürdő szokásaiból vett; vagy pedig a zsidóktól, még pedig

¹ Act 2,37; cf. 8,12.36 16,15.33 18,8 19,5 22,16.

² Gal 3,27 1 Cor 1,12–6 6,11 12,13 Col 2,12.

³ Act 10,47 9,15.18.

⁴ *Didache* 7; *Barnab.* 11, 11; *Herm. Simil.* 9, 16; *Iustin. Apol.* I 61, *Tertul. Bapt.* és azóta számos monográfiás jellegű földolgozás; lásd az irodalmat a §-nál.

⁵ Mt 28,18.

⁶ Mc 16,16.

⁷ Mt 10,5.

⁸ Pl. Excerpt. *Theod.* 76 ap. Clemens Al.; *Iren.* III 17, 1; *Tertul. Bapt.* 13; *Prax.* 26; *Cypr. Epist.* 73, 18; *Origen.* in Jn (ed. Preuschen p. 512 527).

⁹ 2 Mt 8,11 23,15 Mc 13,10 14,5; Is 49,6 Jon; cf. [I.105. lap.](#)

¹⁰ Cf. *Riggenbach* Der trinitarische Taufbefehl und seine ursprüngliche Textgestalt nach seiner Authentie 1903.

valószínűleg Keresztelő sz. János közvetítésével. Ez esetben az őskeresztény keresztség egyszerűen a Krisztustól jövő bűnbocsánatnak és lelki tisztulásnak jelképe volt, és Szent Pál tette a misztérium-vallások hatása alatt Szentlélek-adó, «mágiás hatású» eszközzé; vagy pedig a Jordánban megkeresztelkedő és a Szentlélek kinyilatkoztatásában részesülő Krisztus példája indította a keresztényeket arra, hogy a pünkösdi élmény hatása alatt a Szentlélek megnyilatkozását hozzákapcsolják a Szent János útján ismeretes keresztséghez.

Megoldás. a) A Szentírás tanúsága szerint a keresztség már *Szent Pál előtt* meggyökeresedett a keresztények között, még pedig mint lélekszentelő, kegyelemosztó szertartás. Tehát nem volt szükség arra, hogy Pál «vigye bele a misztikus-mágiás kultusz-elemet» a hellenista misztériumok befolyása alatt. Maguk a valláshistorikusok kénytelenek elismerni, hogy a keresztséget a krisztuskövetők közvetlenül a Mester halála után már gyakorolták, úgy hogy csak racionalista megátalkodottságuk tusakodhatik a krisztusi alapítás ellen. *b)* A hellenista vallási mosakodások és fürdők erkölcsi jelleg nélküli, csakugyan «mágiás» módon ható szertartások; a keresztség ellenben mély valláserkölcsei előkészületet és élet-megújítást követelő intézmény. *c)* Az Üdvözítő az általa hozott új életnek közlését hozzáfűzte egy *egyetemesen* elterjedt és lélektani begyökérszerű szokáshoz, illetve intézményhez; hisz a lelki tisztulást testivel ábrázolni közvetlenül kínáló gondolat, annyival inkább, mert a természeti népek érthető észjárással a vizet, különösen a forrásvizet az Istenség közeléből eredőnek gondolták. De megfelel az örök bölcseségnek is, mely a természetfölötti rendet szervesen a természetin építi föl.

Kérdések. 1. Mikor rendelte Jézus Krisztus a keresztséget? – Erre nézve *három vélemény* járta a hittudósok között: 1. Krisztus a keresztséget akkor rendelte, mikor *a Jordánban* megkeresztelkedett; több atyának nézete szerint akkor közölte a vízzel az újjászületés és szentelés erejét, szent testének érintésével azt mintegy konszekráta.¹ Így gondolja sok skolasztikus is, maga Szent Tamás² is, aki azonban a keresztség kötelezettségét a mennybemenetel előtt adott parancstól származtatja.³ 2. Mások szerint akkor rendelte, mikor *Nikodémusnak* kijelentette a vízből és Szentlélekből való újjászületés szükségességét. Így Scotus, Bernardus, kik a tanítványok keresztelését Krisztus keresztségének tekintik.⁴ Másoknak azonban egyáltalán nem látszik valószínűnek, hogy Krisztus magánbeszélgetésben adott ilyen fontos egyetemes rendelkezést. 3. A rendelés akkor történt, mikor az Üdvözítő *mennybemenetele* előtt a keresztelés egyetemes parancsát adta. Ez ma az általánosabb nézet; bár a régiiek meg voltak győződve, hogy az Üdvözítő a kínszenvedés előtt rendelte a keresztséget, mert különben az apostolok keresztség nélkül járultak volna az utolsó vacsorán az Oltáriszentséghez.⁵ A kérdésnek illetően állásában ajánlatos Szent *Bonaventura*⁶ álláspontjára helyezkedni: «Mikor rendelte Krisztus a keresztséget? Azt mondjuk: tartalmilag (materialiter), amikor ő maga megkeresztelkedett. Formailag, amikor föltámadása után formáját adta. Valósító oksággal (effective), amikor szenvedett; mert onnan vette erejét. És cél-oksággal (finaliter), amikor kimondotta szükségességét és hasznosságát».

2. Milyen hatékonysága volt Szent János keresztségének? – Biztos, hogy nem volt merőben üres szertartás. Hisz a Szentlélek ösztönzésére történt.⁷ Az Üdvözítő isteni rendelkezésre vezette vissza és maga is fölvette.⁸ Jelzik ezt a próféták jövendölései is, kik a messiási idők javait vízkeresztstől várják. Mindazáltal *nagy különbség van János és*

¹ *Ambr.* in Lc 2, 83; *Chrysost.* in Mt 12, 3.

² *Thom* III 66, 2; cf. 39, 8.

³ III 73, 5 ad 4; cf. *Catech. Rom* II 2, 20. Ugyanígy *Caietanus*, *Bellarm.*, *Suarez*.

⁴ *Jn* 3,22 4,1. Így ugyancsak *August.* in *Jn* 5, 18; 13, 4; *Thom* III 73, 5 ad 4 is.

⁵ *August.* *Epist.* 44, 5, 10; *Tertul.* *Bapt.* 12.

⁶ *Bonavent.* in *Jn* 3, 19.

⁷ *Jn* 1,33; *Mt* 3,11 *Act* 13,24 19,4 2,38.

⁸ *Mc* 11,30 *Mt* 32,25 *Lc* 20,4.

Krisztus keresztsége között. A trentói zsinat¹ kiközösíti azt, aki az újítókkal azt mondja, hogy János keresztségének ugyanolyan hatása volt, mint Krisztus keresztségének. Ezt a lényeges különbséget teljes határozottsággal már maga Szent János megállapítja, mikor azt mondja, hogy ő csak vízzel kereszstel, de Krisztus majd tűzzel és Szentlélekkel.² Ha János itt a maga keresztségével nem egyenest Krisztus keresztségét, hanem egész messiási küldetését állítja szembe, nyilván vallja, hogy az ő keresztsége nem közli a Szentlelket; viszont az Úr Krisztus az ő keresztségének főként ezt a hatást tulajdonítja. Az apostolok is éles különbséget tesznek János és Krisztus keresztsége között,³ és Szent János keresztteltjeit Krisztus keresztségével újrakereszttelik.⁴ A korai skolasztikusoknak némi ingadozása után (mely arra vonatkozott, vajjon ó-, vagy újszövetségi szentséggel van-e dolgunk) Szent Tamás diadalra segítette az atyáknak⁵ azt a nézetét, hogy János keresztsége bűnbánat keltegetője volt, és azért az Isten országába való fölvetelre előkészítő szentség, mely nem dologi, hanem személyes teljesítmény alapján hozta létre a maga eredményét; tehát voltaképpen *az Isten országa számára előkészítő hatásos szentelmény* számba ment.

2. A keresztség szentségi jele.

1. Tétel. A keresztség anyaga természetes víz folyó állapotban. Hittétel.

A *manicheusizű* eretnekségek minden anyagot visszautasítottak. Némelyek a középkorban (valdiak, begárdok) kézföltevéssel avattak; mások az evangélium⁶ félreértésével égő gyertyák vagy tűz között léptették át a jelölteket; ismét mások olajjal,⁷ tejjel vagy borral keresztteltek. Luther és Béza szerint minden anyag jó, mely fürdésre alkalmas; Kálvin a Nikodémusnak mondott szót⁸ képlegesen Krisztus vérére értelmezte. A *Tridentinum*⁹ szerint «ki van közösítve, aki azt mondja, hogy a keresztséghez nem szükséges igazi és természetes víz, és aki a mi Urunk Jézus Krisztus szavait valamilyen képletes értelemben elcsavarja».

Bizonyítás. A *Szentírás* mindenütt kifejezetten a vizet említi, már a jövődőlésben, különösen világosan a vízözön és a Vörös-tengeren való átkelés típusában. A természetes víz szerepel János keresztségében, az Üdvözítő szavaiban. Kandaké királyné főemberének keresztsége úgy van leírva: «Valami vízhez jutottak; mondotta a főtiszt (Fülöpnek): Ime a víz, mi gátol abban, hogy meg ne keresztteljedjem!». ¹⁰ Sűrűn említi Szent Pál is. ¹¹ Ez a *hagyomány*nak is állandó tanúsága. Már a *Didache* azt mondja: «Keresztteljedjétek az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében élővízben. Ha nincs élővíz, más vízben kereszttelj; ha nem lehet hidegben, akkor melegben. Ha egyikből sincs (elég), önts a fejre háromszor vizet az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében». ¹² «Mi a keresztség? Kérdi Szent Ágoston. A víznek fürdője az élet igéjében. Vedd el a vizet, nincs keresztség; vedd el az igét, nincs keresztség». ¹³

¹ Trid. 7 c. 1 bapt. *Denz* 857.

² Mt 3,11; cf. Mc 1,8 Lc 3,16 Jn 1,26.30.

³ Act 19,5; 8,12 18,48 1 Cor 1,13 6,11.

⁴ Act 19,4.

⁵ *Tertul.* Bapt. 10; *August.* Sermo 146, 4; Lit. Petil. 32, 75 (fölpanasolja, hogy keresztények Szent János napján a tengerben fölveszik a keresztséget, és annak külön hatékonyságot tulajdonítanak); Epist. 93, 11 47; Bapt. c. Donat. V 9, 12.

⁶ Mt 3,11.

⁷ Cf. *Iren.* I 24, 4.

⁸ Jn 3,5.

⁹ Trid. 7 bapt. c. 2 *Denz* 858; cf. 412 696.

¹⁰ Act 8,36.

¹¹ Act 22,16 1 Cor 6,11 Eph 5,26 Heb 10,22 Tit 3,3.

¹² *Didache* 7, 2. Ugyanígy *Barnab.* 11, 11; *Iustin.* Apol. I 61; *Tertul.* Bapt. 1.

¹³ *August.* in Jn 15, 4.

Ami a *teológiai megokolást* illeti, már Szent Tamás azt találja, hogy *a) a víz a legalkalmasabb a keresztség különféle hatásainak jelzésére; lemossa a bűnöket, lehűti az érzéki kívánság hevét, kioltja az örök tüzet, kielégíti a lelki szomjúságot.*¹ *b) A víz az újjászületés eleme*²; tehát a legalkalmasabb arra, hogy a lelki újjászületést jelképezze. «Mi halacsák a mi ἰχθύς-ünk mintájára³ vízben születtünk».⁴ *c) A víz mint a legelterjedtebb elem a legalkalmasabb arra, hogy a legszükségesebb szentségnek legyen anyaga: mindenütt könnyen kéznél van.*

*Megjegyzés. A keresztség szentelése (benedictio aquae baptismalis) őskeresztény szokás.*⁵ Célja volt a Szentlélek lehívása (Tertullian szerint a Szentlélek már akkor adott a víznek újjászülő erőt, mikor először lebegett a vizek fölött; a vízszenteléskor angyal száll a keresztségre és fölkarja azt a lélek gyógyítására, mint valaha a Betezda tavát), és a gonosz lelkek eltávolítása, kik néphit szerint legszívesebben vizekben időztek. Ez megmagyarázza a vízre való rálehelés ősi szokását is; jelképezi a jó Léleknek belehelését és a rossznak elhessegetését. A görögök azt tartották, hogy a keresztelésre a vizet az Üdvözítő már a Jordánban megszentelte⁶; azonban az exorcizmust ők is, valamint a szláv és kopt szertartás ma is ismerik. Tételes rendelkezés előírja az ünnepélyes keresztelés számára a szentelt keresztségvizet; azonban a keresztség érvényéhez sohasem tartották szükségesnek.⁷ Csak Ciprián ingadozik.⁸ Ő az eretnekek keresztségét azért sem akarja elfogadni, mert azok nem rendelkeznek a víz megszenteléséhez a Szentlélekkel. Ez nyilván nem az igazság, hanem az érdekelttség álláspontja.

2. Tétel. A keresztség alkalmazása (a keresztség közelebbi anyaga) lehet megmerítés vagy leöntés vagy meghintés. Biztos.

1. A megmerítés a keresztelés legrégebb és kezdetben csaknem kizárólagos formája; a) Kifejezetten megmerítéssel történt Kandaké királyné főtisztjének és Kornéliusznak keresztelése⁹; erre céloz Szent Pál az «újjászületés fürdőjével».¹⁰ b) Így keresztelt Szent János a Jordánban, «sok vízben»¹¹; Jézus Krisztusnak keresztsége is megmerítés volt. c) A vízben való megmerítés és a belőle való kiemelkedés hatásosan jelképezi a léleknek Krisztusban való halálát és föltámadását, illetőleg a régi embernek levetését (a megkeresztelendő ruhátlanul ereszkedett a vízbe) és az újnak felöltését (az újkeresztelték fehér ruhában jártak; v. ö. fehérvasárnap). Ezt a gyakorlatot a régi Egyház annyira jelentősnek tartotta, hogy még a katakombákban is készítettek keresztelőmedencéket (baptisterium, fons sacer, κολυμβήθρα; cf. coemeterium Pontiani). A régi ábrázolások tanúsága szerint a keresztelés úgy történt, hogy a keresztelendő leszállt a vízbe, mely a felnőttnek legföljebb a derekáig ért, fejét aztán folyó kút alá tartották, vagy a medencéből merített vízzel leöntötték.

2. A leöntés, mely a léleknek megtisztulását, és a meghintés, mely a lelki felüdülést jelképezi, szintén apostoli hagyomány. A háromezer ember megkeresztelése Pünkösdkor¹² és

¹ Thom III 66, 3.

² Gen 1; Thales szerint is minden vízből lett.

³ Cf. August. Civ. Dei XVIII 23.

⁴ Tertul. Bapt. 1 cf. 3. Cyril. Hier. 3, 5 11; 16, 11; F. Dölger Ichthys 5 k. 1910/28.

⁵ Excerpt. Theodot. 82 ap. Clement. Al.; vsz. Tertul. Bapt. 5; Cypr. Epist. 70, 1; Const. Apost. 7 43; Ambr. Myster. III 14, V 18; August. Bapt. V 20, 28; VI 25, 47.

⁶ Ignat. Eph. 18 Cyril. Hier. Cat. 3, 11.

⁷ Tertul. Bapt. 4 5.

⁸ Cyprian. Epist. 70, 1.

⁹ Act 8,36; 10,17.

¹⁰ Tit 3,5 Eph 5,26 Heb 10,23.

¹¹ Jn 3,23; cf. Mc 1,15 és par.

¹² Act 2,41.

különösen a börtönőr megkeresztelése a börtönben¹ alig történhetett másképp mint leöntéssel vagy épen meghintéssel. A Didache² kifejezetten megengedi a leöntést, Tertullian³ a keresztiséget «una aspergo cuiuslibet aquae»-nak (bármilyen víznek egy hintése) nevezi; Szent Ágoston⁴ szerint «kevéske víz» megtisztítja a lelket. Döntő hagyományi érv a betegek keresztelése (baptismus clinicorum), mely leöntéssel vagy meghintéssel történt, és melynek érvényét Kornél pápa⁵ és Ciprián⁶ kifejezetten elismerik.

Ha az atyák olykor *kicsinylőleg* szólnak róla, nem érvényét érintik, hanem megbélyegzik azt a lelkületet, mely rendszerint «klinikus»-sá tett valakit; t. i. sokan a betegágyig halogatták a keresztiséget, hogy a keresztény élet fegyelme alól minél tovább kibújjanak. Tehát némely görög (így Marcus Eugenius Ephesinus) egészen alaptalanul tett szemrehányást a latinoknak a firenzei zsinat idején, hogy nem megmerítéssel keresztelnek; és ok nélkül keresztelik sokszor ma is megmerítéssel a csupán leöntéssel keresztelteteket. A megmerítés természetesen nyugaton is általános szokás volt. Még Szent Tamás⁷ is ezt a módot tartja a biztosabbnak. Halensis hirdeti először, hogy a leöntés szükség esetén kívül is érvényes (a meghintés sohasem volt gyakorlatilag számbavehető szokás), mely aztán a 13–15. században nyugaton lassan kiszorította a megmerítést; hisz nyilván kevésbé veszedelmes az egészségre, könnyebb az alkalmazása, felnőtteknél biztosabban gondoskodik az illemről.⁸

A *hármás* megmerítést illetőleg leöntést, melyet a Didache előír, az atyák egy része apostoli hagyománynak mondja.⁹ Azonban az apostolok idejére nincs igazolva; sőt tekintettel Szent János keresztelésének analogiájára és az őskeresztényeknél előtérben álló jelképes vonatkozásra (a Krisztusban való misztikai halál és föltámadás), valószínű, hogy akkor egyszeri megmerítéssel kereszteltek. Bizonyos, hogy *a szentség érvényéhez sohasem tartották szükségesnek*. Mikor a spanyol katolikusok az ariánusokkal szemben, kik a hármás megmerítést az isteni valóság három elkülönült szubstanciájára vonatkoztatták, az egyszeri megmerítést vették szokásba, és Brágai Márton († 580) tiltakozott, Nagy sz. Gergely pápa¹⁰ és a IV. toledói zsinat ezt a szokást jóváhagyták.

Minthogy a keresztiség az újjászületés fürdője, azért a szentség érvényéhez az anyag alkalmazásának *le mosás jellegűnek kell lennie*; vagyis elégséges víznek közvetlen érintkezésbe kell jutnia a testtel (előírás szerint a fejfel mint legkiválóbb testrésszel)¹¹, még pedig nem kenés, hanem határozott lemosás formájában.¹²

3. *Tétel. A keresztiség formája a Szentháromság hívása és a keresztelő cselekvény megnevezése.* Biztos. IV. Jenő pápa ezt így írja elő az örményeknek¹³; a *Tridentinum*¹⁴ érvényesnek mondja azt a keresztiséget, mely ennek a formának megtartásával és a helyes szándék mellett történik. VIII. Sándor¹⁵ elítéli azt a janzenista állítást, hogy érvényes az olyan formula, melyből hiányzik a keresztelő cselekvény megnevezése.

¹ Act 16,0.

² Didache 7.

³ Tertul. Poenit. 6.

⁴ August. in Jn 80, 3.

⁵ Ap. Euseb. H. E. VI 43; Cypr. Epist. 69, 12.

⁶ Cyprian. 1. c.; cf. Nyssen. Hom. bapt.; Conc. Neocaesar. c. 12.

⁷ Thom III 66, 7.

⁸ Cf. Funk Kirchengeschichtliche Abhandlungen I 478 kk.

⁹ Tertul. Prax. 26; Basil. Spirit. S. 27, 66; Can. ap. 42; I. Pelagius Denz 229.

¹⁰ Gregor. M. Epist. I 43.

¹¹ Thom III 66, 7 ad 3.

¹² Cf. CIC 758.

¹³ Denz 696.

¹⁴ Trid. 7 bapt. c. 4 cf. c. 3 Denz 859 k.

¹⁵ Denz 1317; cf. 398.

Bizonyítás. Hogy a keresztségnek van formája, jelzi *Szent Pál*,¹ mikor azt mondja róla, hogy a víznek fürdője az élet »igéjében». Hogy pedig ez az élet igéje a Szentháromságnak szólítása, az Üdvözítő meghagyása értelmében,² azt jelzik az Apostolok cselekedetei,³ és kétségtelenné teszi a *hagyomány* tanúsága. A *Didache* azt mondja⁴: «Igy kereszteljétek: Mikor mindezt (a jelölteknek szánt oktatást) közöltétek, kereszteljétek az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében élő vízben» (408. lap). Itt azonban az összefüggés szerint liturgiai előírást akar adni, miként később az Oltárszentségre nézve teszi, és ennél fogva meghatározza a keresztség anyagát és formáját. *Jusztin* és *Iren* tanúsítják, hogy a keresztelésnél kimondták a szentháromsági neveket,⁵ *Tertullian* azt mondja: «Megadta a keresztség törvényét és előírta formáját; menjétek, úgymond, tanítsátok a nemzeteket, megmentvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében». Továbbá: «Az egyes nevekre megmerítenek bennünket a három személyre».⁶

Hogy a *keresztelő cselekedet* is meg kell nevezni, nincs a régi hagyományban és a Szentírásban világosan jelezve. A korai skolasztikusok általában érvényesnek tartották az olyan keresztséget, melynek formája egyszerűen ez volt: az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. *Szent Tamás* azonban joggal utal arra, hogy a formának jut elsősorban az a szerep, hogy a cselekvény határozatlanságát megszüntesse, és szentség jellegét meghatározza; ez pedig a keresztelő cselekedet említése nélkül nincs eléggé biztosítva.⁷

A latin forma (Ego te baptizo in nomine etc.) először az ú. n. *Hippolytus*-féle kánonokban és a *Sacramentarium Gregorianum*-ban (*Hadrianus* pápa idejéből † 795) fordul elő; a görög forma: Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς χτλ., *Joannes Moschos* († 619) *Pratum Spirituale*-jában.

Nehézségek. 1. A Szentírás gyakrabban említi, hogy *Jézus, Krisztus* vagy *Krisztus Jézus* nevére kereszteltek.⁸ *Lombardus* azon a nézeten volt, hogy a merőben *Jézus Krisztus* nevének szólításával föladott keresztség mindenkor érvényes volt, és most is az. S valóban *Szent Ambrus*⁹ és reá való hivatkozással *I. Miklós pápa*¹⁰ a bulgárok ügyében úgy nyilatkozik, mintha *Jézus* nevének hívása elég volna a keresztség érvényességéhez. *Szent Tamás*,¹¹ *Bonaventura* és *Scotus* szerint a *Jézus* nevében adott keresztség az Üdvözítőtől az apostoli idők számára adott kiváltság volt; most azonban érvénytelen volna. – *Megoldás.* A Tridentinum utáni hittudósok *Canoval* és *Bellarminnal* általában azon a nézeten vannak, hogy a «*Jézus* nevére» való keresztség nem a szentség formáját fejezi ki, hanem jellegét: megkülönbözteti *János* keresztségétől, és azt akarja kifejezni, hogy *Krisztus tekintélyével*, megbízásából történik, és a megkereszteltet a *Krisztusnak* nevére kötelezi el. S valóban a) az apostolok korában csak *Jézus* nevének szólításával kereszteltek volna, *Szent Pál* azoknak az efezusiaknak, kik még nem hallottak soha *Szentlélekről*, nem felelhetett volna: «Kiben vagytok tehát megkeresztelve?»¹² b) Az őskeresztény hagyomány nem tud más formáról mint

¹ Eph 5,26.

² Mt 28.

³ Act 19,2.

⁴ *Didache* 7.

⁵ *Iustin*. Apol. I 6; *Iren*. Epid. 3 7 41; fragm. 33.

⁶ *Tertul.* Bapt. 13; cf. 6 és *Prax.* 26. *Uganyígy Cypr.* Epist. 73, 18; *Firmil.* inter. ep. Cypr. 75, 9; *Origen.* Princip. I 3, 2; in Rom 5, 8; in Jn 6, 19; *Basil.* Spirit. S. 15, 35; *Nyssen.* Or. in bapt. Christi M. 46, 585; *Chrysost.* in Gal 4, 28 etc; *liturgiai előírások: Didasc.* syr. III 12, 3; *Const. Apost.* III 16, 4; *Denz* 229, 297.

⁷ *Thom* III 66, 5.

⁸ Act 2,38 8,16 10,47 19,5; cf. Rom 6,3 1 Cor 1,13 10,2 Gal 3,27.

⁹ *Ambr.* Spirit. S. I 3 42-44.

¹⁰ *Denz* 335. *Bernard.* Epist. 403 hasonló nézete egészen nyilván magánvélemény jellegét viseli.

¹¹ *Thom* III 66, 6.

¹² Act 19,2-3.

a Szentháromság nevének említéséről. Szent Ambrus valószínűleg nem a keresztség formájáról, hanem az előzetes hitvallásról beszél, és azt akarja mondani, hogy a keresztesnynek elég ismernie és vallania Krisztust, benne már az egész Szentháromságot vallja, miként a Kandaké királyné főtisztje.¹ Nem is valószínű, hogy ellenmondjon forrásának, Szent Vazulnak,² sőt önmagának.³ I. Miklós pápa valószínűleg szintén nem a keresztség formájáról beszél, hanem a keresztelő szándékáról; némelyek szerint (M. Canus, Bellarminus, Billuart) Szent Ambrus homályos szavainak hatása alatt tévedett; irata semmiesetre sem pápai székhatórozatot.

2. *Ps. Ambrosius*⁴ (a mű szerzője esetleg Ambrus) a keresztséget úgy írja le, hogy a megkeresztelkedőt háromszor megkérdezték: hisz-e az Atyában, Fiúban és Szentlélekben, és miután azt felelte: hiszek, megmerítették. Itt tehát keresztségi formáról nem esik szó. Ebből több katolikus tudós (de Puniet, Metzger) is azt következteti, hogy az első öt században az Egyház nem ismert keresztségi formát, hanem *csak keresztségi hitvallást*. – *Megoldás. a)* A Szentírás, mint láttuk, kétségtelenül említ «igét». *b)* A fent idézett számos és elsőrendű tanulság (köztük nem egy kifejezetten liturgiai célzatú irat) kétségtelenül a Szentháromság hívását (ἐπίκλησις) említi. *c)* A velük szemben álló csekély számú és nem is elsődleges forrásnak eszerint más értelme van. Ezek az iratok t. i. *hitjelölteknek szóltak*; tehát azt hangsúlyozták, ami a jelölteknek volt szánva, a hitvallást és a Szentháromság szolgálatára való nagy elkötelezést (ezzel kapcsolatban fejlődött ki az Apostoli hitvallás). Hogy az Egyháznak mi volt a teendője a keresztelésnél, azt a liturgiai iratok mondták meg. A jelöltekkel szemben itt a titokfegyelem is bizonyos tartózkodást parancsolt. *Ps. Ambrosius* és ama néhány más irat tehát nem akar a keresztség formájáról és anyagáról szólni.

Jegyzet. Érvényes minden forma, mely tartalmazza a szentháromsági nevek szólítását és a keresztelő cselekvés megnevezését. Mellékes hozzáadások (pl. Baptizo te credentem in P. etc.) és nem-lényeges csonkítások (különösen némely latinul nem igen tudó középkori papnál) a formulát nem teszik érvénytelenné. Ezt a formulát: Baptizo te in nomine genitoris et geniti et flaminis almi ma általában érvényesnek tartják. *A ma kötelező formának szabatos értelme* a görög szerint (εἰς τὸ δνομα): ezzel a lemosással elkötelezlek a Szentháromságnak. A latin szerint (in nomine): lemoslak a Szentlélek tekintélyével és erejével. Az Újszövetség és a Vulgata készülése korában azonban már annyira elmosódott volt a nyelvhasználat, hogy mindkét jelentést ki lehet olvasni akár a latin akár a görög szövegből.

96. §. A keresztség hatékonysága.

Diekamp III § 15–16; *Bartmann* II § 169; *van Noort* 2, 2; *Pesch* III VI prop. 41–44; *Schanz* § 17 20; *Billot* th. 24 25 29. – *Thom* III 66, 11–12; 69; *Bonavent.* Brevil. 6; *Suarez* Sac. disp. 22 26–9; *Billuart* Bapt. 1, 6; 3, 1–2; 4; *Berti* XXXI 4; *Frassen* Sac. tr. 1, 3. – *Risi* De baptismo parvulorum in primitiva ecclesia 1870; *W. Hellmanns* Wertschätzung des Martyriums als eines Rechtfertigungsmittels in der altchristlichen Kirche 1912; *Delehaye* Les origines du culte des martyres 1912; *M. Rackl* Ist der Tod fürs Vaterland ein Martyrium? 1917; *Schütz* A. Miért nem adja meg a keresztség az eredeti épséget? (Theologia 1937).

I. A keresztség hatásai.

Tétel. A keresztség eltörli a keresztség előtti összes bűnöket és büntetésadósságokat, adja a megszentelő kegyelmet és eltörölhetetlen jegyet nyom a lélekbe. *Hittétel.*

¹ Act 8,37; cf. *Iren.* III 18, 3.

² *Basil.* Spirit. S. 12, 28.

³ *Myster.* IV 28; in *Lc* VIII 67.

⁴ *Ps. Ambr.* Sacram. II 7, 20. Ugyanígy még *Can. Hippolyt.* 19 és *Testamentum* D. n. I. Christi 128 k.

A 16. századi *újítók*, főként Luther, a keresztség hatásait egyfelől túlságosan lenyomják; csak a hit keltegetőjét és biztosítékát látják benne, mely nem szerzi meg a megigazulást, és jegyet nem nyom a lélekbe. Másrészt pedig túloznak: a keresztségi kegyelmet nem lehet elveszíteni, és a keresztség után elkövetett minden bűnnek bocsánatát a keresztségre való visszaemlékezés, mintegy hozzá való visszafordulás által (regressus quidam et reditus ad baptismum) lehet elnyerni. A nicea-konstantinápolyi *hitvallás* vall «egy keresztséget a bűnök bocsánatára».¹ A *vienni*-i zsinat azt tanítja, hogy a keresztség a teljes üdvösség megszerzésének eszköze fölnöttek és kisdedek számára egyaránt, és valószínűnek tartja, hogy az utóbbiak is megkapják általa a megszentelő kegyelmet és az erényeket.² A *trentói* zsinat elítéli Luther túlzásait³ és kiközösíti azt, aki tagadja, hogy az Úr Krisztus kegyelme, melyet a keresztség közöl, nem töröl el mindent, aminek igazi bűn jellege van.⁴ Akik így újjászületnek, azokban semmit sem gyűlöl az Isten, úgy hogy egyáltalán semmi sem tartja őket vissza a mennyországba való bemeneteltől; a rendetlen kívánság azonban megmarad.⁵ A keresztség eltörölhetetlen jegyet nyom a lélekbe⁶; általa a kisdedek is valóban föl vannak véve az Egyházba, úgy hogy később nem kell őket újrakeresztelni.⁷

Bizonyítás. 1. A keresztség *eltörli a keresztség előtti összes bűnöket*. Már a *próféta* ezt várja tőle: «Tiszta vizet öntök reátok és megtisztultok minden szennyetektől».⁸ Szent Péter ezt hirdeti Pünkösdkor: «Keresztelkedjék meg mindenitek Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára, és elveszitek a Szentlélek erejét».⁹ Az *Apostol* éles választóvonalat von a keresztség előtti és utáni élet és állapot között; általa a régi embert levettjük; benne a régi ember meghal Krisztussal és föltámad vele új életre.¹⁰ Természetes, hogy az írásnak ilyen határozott tanítása után az atyáknak sem lehet más a nézete: «A bűnök szennyétől piszkosan szállunk le a keresztségbe, és teljes tisztaságban emelkedünk ki onnan».¹¹

2. A keresztség *közli a megszentelő kegyelmet* (és elválaszthatatlan kíséretét). Az *Üdvözítő* szerint¹² a keresztség által újjászületünk a Szentlélekből. Az *Apostol* szerint Isten «megmentett minket a Szentlélek eszközölte újjászületés és megújítás fürdője által; kit bőségesen kiárasztott reánk Jézus Krisztus, a mi Üdvözítőnk által».¹³ A keresztségben az ember meghal a világnak Krisztusban és újraéled Krisztus számára Istennek; leveti a régi embert és újat ölt; új teremtmény lesz és Krisztusba öltözik.¹⁴

A régiebb *atyák* ezt burkoltan kimondják, mikor a keresztség tisztító és újító hatásairól beszélnek. Jusztin a keresztséget φωτισμός-nak ünnepli; azt mondja: «a zsidókat a törvény, a keresztényeket ellenben az igazság és kegyelem Logosa világítja meg»; említést tesz az ősi hagyományról, mely szerint Krisztus megkeresztelkedésekor nagy világosság támadt a Jordán fölött.¹⁵ Különösen a görög atyák szerették hangsúlyozni, hogy a keresztség a Szentlelket

¹ Denz 86.

² Denz 483; a Decr. pro Arm. egyszerűen előadja a tételünket Denz 69.

³ Trid. 7 bapt. c. 6–10.

⁴ Trid. 5 c. 5 Denz 791.

⁵ Cf. 6 cp. 7 Denz 799.

⁶ Trid. 7 c. 9 Denz 852.

⁷ Trid. 7 bapt. c. 13 Denz 869.

⁸ Ez 36,25.

⁹ Act 3,38; cf. 22,16.

¹⁰ 1 Cor 6,9–10 Eph 5,26 Col 2,11–15 3,8 Eph 4,22 Rom 6,3–11.

¹¹ Barnab. 11, 1–8; cf. Did. 9, 5; Herm. Simil. 9, 16, 3–5; Theophil. II 16; Tertul. Bapt. 1 5; August. Bapt. IV 466; Enchirid. 17, 64; Nyssen. Or. in bapt.

¹² Jn 3,5–8.

¹³ Tit 3,5–7.

¹⁴ Rom 6,3–11 Eph 4,4–5.20 5,8 Heb 6,4 10,32 Col 2,11–5 3,1.10.

¹⁵ Iustin. Dial. 122; 88; hasonlóképpen Theoph. II 16; Iren. III 17, 1 kk.; Tertul. Bapt. 1 4 5 20; Cypr. Epist. 1, 4; Clemens Al. Paed. I 6, 26; Origen. in Jn 6, 17.

közli, és a makedoniánusok ellen azzal is érveltek, hogy ha a Szentlélek nem Isten, akkor a keresztség nem igazi istenies életre való újjászületés. A korai *skolasztikában* fölmerült az a nézet, hogy a keresztség (különösen a kisdedekben) csak a bűnt törli el, pozitív megszentelés nélkül (ilyenféle nézet már a 3. században is kísértett.¹) Azonban a kegyelemtan arra tanít, hogy a jelen üdvrendben nincsen bűnbocsánat megszentelő kegyelem nélkül, és a kegyelemmel elvághatatlanul együttjárnak az erények. Etekintetben a skolasztikusok aggodalmaskodását az a gondolat szította, hogy a kisdedek még nem tudnának mit csinálni a készen kapott természetfölötti erényekkel. A vienne-i zsinat azonban érlelte a nézetek tisztulását és a Tridentinum megszüntetett minden kétséget.

A keresztségnek két főhatását: a bűnbocsánatot és újjászületést, a régi étellel való teljes szakítást és egy egészen újnak kezdését beszédesen jelzik a *keresztség szertartásai*: a vízben való megmerülés jelképezi a régi embernek eltemetését, a kiemelkedés az újnak föltámadását, a keresztség mint fürdő általában a megtisztulást és új életre serkentő fölüdülést. Az új embert állítja elének az Isten házába való átvezetés (a sekrestyéből), a hitvallás, a krizma és olajkenés, az új név (a családi név a természeti embert, a keresztnév a természetfölötti embert és annak hivatását fejezi ki), az új, fehér ruha (a régiek levétele után).

3. A keresztség *eltöröl a keresztség előtt szerzett minden bűnadósságot*. Ezt a *Szentírás* eléggé kifejezi azzal, hogy a megkeresztelt egészen új ember, új teremtmény, hogy a régi ember általa egészen meghalt; úgy hogy az Apostol szerint «nincs semmi kárhóztató ítélet azok ellen, akik Krisztus Jézusban vannak».² Ez a *hagyomány* egyértelmű szava is. Tertullian szerint³ «a büntetésreméltóság megszüntével megszűnik a büntetés is; így az ember visszaadatik Istennek annak hasonlósága szerint, aki régen Istennek képe volt.» Szent Ágoston is nyíltan kimondja, hogy ha valaki nyomban megkeresztelkedése után halna meg, semmi sem tartóztatná őt a mennyországtól. Az Egyház gyakorlata ezt a meggyőződést azzal juttatja kifejezésre, hogy a megkereszteltekre nem szab semmiféle vezeklést és elégtételt.⁴

A *bocsánatos bűnök* olykor megmaradnak a fölvevőnek hiányos készütsége miatt.⁵ Általános törvény szerint mindenkiben megmarad a *rendetlen kívánság*, de immár nem mint büntetés, hisz a büntetésreméltóság jogcíme (reatus culpae et poenae) megszűnt. Mintha azonban a katolikus tanítás itt következetlen volna: a rendetlen kívánság oka az eredeti bűn; ennek megszüntével tehát az okozatnak is *meg kellene szűnnie*. Ámde a rendetlen kívánság velejár az ember testi-lelki összetett természetével (I 543); az eredeti szentség és épség állapotában természetkívüli ajándék (végelemzésben a kegyelem) paralizálta; amikor a bűn elűzte a kegyelmet, ismét fölszabadult; és az Üdvözítő nem akarta természetkívüli erő adományozásával újból megkötni, részben azért, hogy a vele folytatott jó harcban próbát álljon hűségünk,⁶ részben azért, hogy a mi Üdvözítőnk szenvedéseinek ránk eső részét vállaljuk, végül pedig azért is, hogy a keresztséget és Krisztus üdvösségét ne ideigvaló haszonért keressük.⁷ A legmélyebb ok azonban az, hogy ha a keresztség ezt a hatást kifejtene, egyfelől nagy csodát rendszeresítene és állandósítana, másfelől a keresztények számára visszaállítaná lényegében a paradicsomot, és ezzel vagy lehetetlenné tenné a keresztényeknek a mostani világban való társadalmi elhelyezkedését, vagy hamarosan kereszténnyé tenné az egész emberiséget. Mindkét eset azonban egészen új üdvrendet követelne, mely a mostanitól nem kis mértékben eltérne.

¹ Liber de rebaptismate 6.

² Rom 8,1.

³ Tertul. Bapt. 5; cf. Barnab. 16, 8; Athanas. Serap. IV; August. Ep. Pelag. II 3, 5; cf. Peccat. merit. II 28, 46; Civ. Dei XIII 4.

⁴ Decr. pro Arm.; cf. Tertul. Bapt. 20.

⁵ Thom in Lomb. IV 4, 2, 1 sol. 1.

⁶ August. Ep. Pelag. III 3, 5; cf. Jud 3,12.

⁷ Thom III 69, 3.

4. A keresztség *eltörölhetetlen jegyet nyom a lélekbe*. A keresztségi jegy valóságát igazoltuk az általános szentségban. Hisz azok a dogmatikai mozzanatok, melyek a szentségi jegy létezését általában bizonyítják, elsősorban a keresztségnek és a keresztségről szólnak. Itt csak tartalmát és jelentőségét kell megvilágítanunk.

a) *Tartalmi mivoltában* a keresztségi jegy a szentségban mondottak szerint *az emberi természetnek Krisztus képére való ontológiai átídomulása*¹: «Mindnyájan, akik Krisztusban megkeresztelkedtek, Krisztusba öltöztetek».² A keresztséggel a Szentháromság neve ki van mondva a lélek fölött, és vele a neki való elkötelezettség és a tőle várható teljes oltalom: «Közöttünk vagy te Uram, mi a te nevedet viseljük; ne hagyj hát el minket!»³ A lélek fölött fölragyogott az örök Logos világossága: «Mi Uram, arcod fényességének jelét viseljük,⁴ és vele együtt adva van a kötelezettség és hivatottság a Krisztus világosságában való egészen új életre; aki ennek a hívásnak ellenszegül, annak «Izrael fényessége a tűzben leszen és Szentje a lángban; és meggyullad és elég tövise és bojtortjánja egyetlen egy napon».⁵ Ebből következik, hogy a keresztség nem ismételt meg: nem lehet kétszer születni (uterus non repetit partus)⁶; és Krisztus nem támadt föl kétszer.⁷ b) A keresztség a Krisztus képét vési rá a lélekre, s ezzel a lelket mintegy az ő családi jelével látja el, és elválhatatlanul *hozzákapcsolja a Krisztus titokzatos testéhez* a megkereszteltnek egész életét és tehetségeit. Mi mindnyájan «egy Lélek által egy testté kereszteltetünk, akár zsidók akár pogányok, akár szolgák akár szabadok».⁸

Ebből következik, hogy a) a keresztség *minden megkereszteltet* beiktat Jézus Krisztus titokzatos testébe. Minthogy azonban Krisztusnak csak egy teste van, és ez az ő igaz Egyháza, a keresztség által mindenki a katolikus Egyháznak válik tagjává és az ő joghatósága alá kerül. Aki ugyanis megkeresztelkedik, annak akarni kellett azt a szentséget, melyet Krisztus a lelki újjászületésre rendelt; azzal pedig burkoltan akarta azt a jegyet, melyet a keresztség rányom a lélekre, és következésképp a Krisztus testébe való beiktatódást is, mely velejár a jeggyel. Aki ezt megkeresztelkedésekor kifejezetten ki akarná zárni, formálisan nem Krisztus igaz és élő testéhez, hanem eretnek gyülekezethez akarna csatlakozni; és így kellő szándék híján nem venné föl érvényesen a szentséget. b) A keresztség «*a többi szentség alapja és ajtaja*».⁹ Általa kapcsolódik be a lélek ontológiailag és morfológiailag Krisztus testébe; következésképp csak utána részesedhetik a Krisztustól, mint főtől kiinduló életáramlásban.

Ebből látnivaló a keresztség nagy *méltósága és jelentősége*. Mindaz, ami benne van ebben a szóban «keresztény»: a Krisztusban való megváltódás és megszentelődés, a test és világ szerinti étellel való teljes szakítás,¹⁰ a lélekben és igazságban való új élet, az istenfiúi méltóság és a Szentháromság boldog életének reménye, mind a keresztségből indul ki és benne valósul meg alapvető módon. A keresztségnek ezt az alapvető szerepét az ősegyház liturgiai életében fölséges módon jutatta kifejezésre a katechumenátus, a húsvéti ünnepélyes keresztelés, a fehér ruha öltése, az addigi világias étellel való nyílt és látható szakítás. A gyermekkeresztelés elterjedésével ez a *liturgiai nyomatékozás* természetszerűen háttérbe

¹ Cf. *Thom* III 63, 3 5.

² Gal 3,27.

³ Jer 14,9; cf. Num 6,22–7 Jer 15,16 Joel 2,32 Ez 9,4 Ap 7 14.

⁴ Ps 4,7.

⁵ Is 10,17.

⁶ *August.* in Jn 11.

⁷ *Chrysost.* in Heb 9, 3.

⁸ 1 Cor 12,13.

⁹ CIC 737, 1.

¹⁰ A nagy átértékelés, amelyet Szent Remigius Klodvig frank király megkeresztelésekor ezekbe a szavakba öltöztetett: «Hajtsd meg fejedet büszke Szigambriai, és égesd el, amit eddig imádtál, és imádd, amit eddig égettél!»

szorult; a keresztség liturgiai és pedagógiai helyét a középkorban az első szentáldozás kezdte elfoglalni; a korai szentáldozással valószínűleg a bérmlásra fog átmenni. Ez azonban erőteljes fölhívás arra, hogy a keresztesy tanítás és nevelés az egész vonalon folyósítsa a hívők számára a keresztség jelentőségét: a liturgiában kifejeződő dogmatikai tartalmát, s nevezetesen a keresztségi fogadás kötelezettségeit (hitvallás, ördöggel és világgal való szakítás, Krisztus igájának vállalása).

Folyomány. *Az akadémkkal fölvevett keresztség az akadéék eltávolításával föléled.* Biztos. – Hisz aki akadémkkal vette föl a keresztséget, még mindig üdvözülhet. Ámde az eredeti bünt és a keresztség előtt elkövetett valamennyi halálos bünt nem törli el más mint a keresztség vagy annak vágya. Minthogy azonban a keresztség a jegy miatt meg nem ismételtető, a méltatlanul megkeresztelt nem üdvözülhetne, ha keresztsége nem éledne föl. Ezért mondja Szent Ágoston¹ is, hogy a méltatlanul (amint ő mondja: *ficte*) fölvevett szentség a fölvevőnek megtérése után «kezd hatékonnyá válni az üdvösség számára». A föléledés terjedelmét illetőleg nem kell korlátokat állítani, nevezetesen nincs ok azt a megszentelő kegyelemre korlátozni. Vagyis szabad azt következtetni, hogy ha a megkeresztelt a megszentelő kegyelmet megkapta ugyan, de kellő fölkészültség hiánya miatt nem részesült összes bocsánatos bűneinek bocsánatában és az összes ideiglenes büntetések elengedésében, a kellő fölkészültség beálltával ezek a keresztségi hatások is fölélednek.

Kérdés. *Mi a keresztség szentségi kegyelme?* – Az előzők után a felelet csak ez lehet: az összes bocsánatos bűnök és ideiglenes büntetések elengedése, mint ami hozzátartozik az újjászületés teljes tartalmához; azonkívül elvben mindazok a segítő kegyelmek, melyek szükségesek a keresztségben vállalt új életnek és kötelezettségeinek teljesítéséhez. Ezt a segítséget természetesen megkapja az is, aki nem keresztség útján igazult meg (és nem valószínű, hogy csekélyebb mértékben). Aki azonban meg van keresztelve, abban megvan a segítő kegyelmek gyökere és jogcíme mint természetfölötti létének szerves eleme, és belőle nőnek ki, miként az egészséges gyökérből folyton új életnedvek és erők áradnak szét a szervezetbe.

2. A keresztség szükségessége.

1. Tétel. A keresztség mindenkinek szükséges az üdvösségre. Hittétel.

A *pelagiánusok* megengedték, hogy a keresztség szükséges, de nem az örök életre, hanem a mennyek országának elnyerésére. A *protestantizmus* tartalmi elve (a hit egyedül üdvözítő voltáról) nem hagy helyet a keresztség szükségessége számára. Mindazáltal Luther a keresztséget szükségesnek tartotta a kisdedek számára is, és csak Zwingli meg a szociniánusok vonták le a protestáns elv következményét; Kálvin szerint a hívő szülő által meg van szentelve a gyermek is, és csak azért kell őt megkeresztelni, mert joga van hozzá, és mert általa a Szentlélek bővebb erejében részesül. A modernisták a keresztség szükségét egyházi törvényből származtatják. A *trentói* zsinat szerint² ki van közösítve, aki azt állítja, hogy «a keresztség szabad, azaz nem szükséges az üdvösséghez»; továbbá kimondja, hogy az eredeti bűn állapotából a kegyelem és a fogadottfiúság állapotába való átmenetei «az evangélium kihirdetése után nem történhetik meg» az újjászületése fürdője, illetőleg annak vágya nélkül (*sine lavacro regenerationis vel eius voto*).

Bizonyítás. Az *Üdvözítő* Nikodémus előtt kijelentette a keresztség eszköz jellegű szükségességét: «Ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába».³ A mennybemenetel előtt pedig egyetemes parancsot ad.¹ S csakugyan azt látjuk,

¹ *August.* Bapt. VI 25, 47; cf. I 12, 18; III 13, 18; VI 5, 7.

² Trid. 7 bapt. c. 5 Denz 861; 6 cp 4 Denz 796; cf. Syll. Pii X. prop. 42.

³ Jn 3,5.

hogy az *apostolok* mindenkit megkereszteltek, aki Krisztushoz akart csatlakozni, azokat is, akik rendkívüli úton már részesültek Szentlélekben, mint Kornélius százados és Szent Pál.² A holtak keresztsége,³ bármint értelmezzük is, bizonyosság arra, mennyire meg voltak győződve a keresztség szükségességéről. A *hagyomány* álláspontja mind elméletileg mind gyakorlatilag bőszesen és határozottan jut szóhoz.

*Hermas*nak az a nézete, hogy még az ószövetségi igazaknak is utólag föl kellett venni a keresztséget.⁴ Tertullian azt mondja: «Törvény, hogy keresztség nélkül senkinek sem jár ki az üdvösség».⁵ Ambrus az Üdvözítőnek Nikodémushoz intézett szavaira megjegyzi: «Senki nem vett ki, sem kisdedet sem szükségben levőt».⁶ Szent Ágoston szerint «ha valaki azt mondja: hogy Krisztusban életet nyernek azok a kisdedek is, kik az ő szentsége nélkül múlnak ki e világból, az határozottan ellene jár az apostoli hagyománynak, és szembe helyezkedik az egész Egyházzal, ahol azért sietnek és futnak a kisdedeket megkeresztelni, mert kétségkívül meg vannak győződve, hogy másképp egyáltalán nem éledhetnek meg Krisztusban».⁷ Ezzel jelzi a hagyomány jelentős *gyakorlati érvét*: a gyermekkeresztelést s azt a gondot és készsége, mellyel a keresztséget szükség esetén akár mikor kiszolgáltatták.⁸ Történeti bizonyosság, hogy amikor a pelagiánusok tagadták a gyermekkeresztelés föltétlen szükségességét, Szent Ágostonnal az egész Egyház ellenük foglalt állást.

A *hivő elme* a keresztség szükségességét abból a megfontolásból vezeti le, hogy a keresztség újjászületés szentsége: minden létrendben az élet első föltétele az ama lét és élet számára való születés.

Kérdés. *Mióta kötelez a keresztség?* – Minthogy a keresztség szükségességét egyetemes törvény mondja ki, és minden törvény csak a kihirdetése után kezd kötelezni (*lex non promulgata non obligat*), a kérdés az: mióta van kihirdetve a keresztség törvénye? Ennek a kérdésnek azért van meglehetősen gyakorlati jelentősége, mert a trentói zsinat szerint az evangélium kihirdetése után a megigazulás nem történik a keresztség vagy annak vágya nélkül; vagyis, ha az evangélium ki van hirdetve, a természet szentségének helyét elfoglalja a keresztség szentségének törvénye. Már most bizonyos, hogy az Üdvözítő a keresztség törvényét közvetlenül *mennybemenetele előtt hirdette ki*. Innen van, hogy az apostoloknak nem okvetlenül kellett megkeresztelkedniök (Pál biztosan meg volt keresztelve,⁹ mint aki azután kapott hívást; Péter, András, Fülöp, Nátán és János Keresztelő sz. János keresztségében részesültek; a többi így sem; esetleg a lábmosás pótolta). Továbbá eléggé általános és valószínű vélemény, hogy az első pünkösöd után sem lehetett a keresztség törvényét az egész világ számára kihirdetettnek tekinteni, hanem a különböző népek számára a kihirdetés különböző időkre esik. Be van-e már fejezve? A többségi vélemény Suarezszal azt tartja, hogy ez már századokkal ezelőtt megtörtént minden nemzetre nézve. Egy tekintélyes kisebbségi vélemény, melyet az Egyház soha nem tilalmazott, azt tartja, hogy még *ma is vannak népek, helyesebben területek, ahol a kihirdetés nem történt meg*; sőt ahol az evangélium eléggé el van terjedve, még mindig lehetségesek negatív hitetlenek, kiknél tehát még mindig a természet szentsége van érvényben.

2. *Tétel. A szentségi keresztséget pótolhatja a vágykeresztség. Biztos.* A keresztség szükségessége nem annyira végzetszerű, hogy szükség esetén ne pótolhatná más; így a

¹ Mt 28,19 cf. Mc 16,16.

² Act 10,47; 9,15.

³ 1 Cor 15,29.

⁴ *Herm.* Similit. 9, 16, 3–8; *Tertul.* Bapt. 12.

⁵ *Tertul.* Bapt. 12; cf. *Iren.* III 17, 2; *Origen.* in Rom I 9.

⁶ *Ambr.* Abrah. II 11.

⁷ *August.* Epist. 166, 21; *Anima et eius or.* III 9, 12.

⁸ *Tertul.* Bapt. 19.

⁹ Act 9,18.

vágykeresztség, baptismus flaminis (a verbo flare = spirare; valószínűleg Mt 3,11-re való tekintettel). Ez tökéletes szeretetből fakadó bánat, melyben benne van a keresztség fölvételének vágya. A Tridentinum kifejezetten azt tanítja, hogy «az evangélium kihirdetése után a megigazulás nem történhetik meg az újjászületés fürdője vagy annak vágya nélkül».¹

Bizonyítás. Már az *ószövetség* az üdvözülés útját senki előtt nem zárja el, aki őszintén keresi az Istent, aki hitben és reményben közelít hozzája és fönn tartás nélkül átadja magát neki. Izrael, sőt Ninive is töredelem, alamizsna, és tevékeny szeretet által üdvözül.² «Ha a gonosz bűnbánatot tart minden elkövetett vétke fölött, és megtartja minden parancsot, jog és igazság szerint jár, élten él és nem hal meg.» «Szeretem azokat, kik engem szeretnek.»³ Az *újszövetség* megmarad ezen az állásponton: «Mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet elnyerjem? Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szívedből... Ezt cselekedjed és élni fogsz».⁴ Üdvözült a jobboldali lator, Mária Magdolna; Kornélius is a keresztség előtt vette a Szentlelket. Az Üdvözítő általánosságban kimondja: «Aki parancsaimat ismeri és azokat megtartja, az szeret engem. Aki pedig engem szeret, Atyám is szereti majd őt, és én is szeretem, és kijelentem neki magamat».⁵ Az *atyák* teljes erővel küzdenek ugyan az ellen a szokás ellen, mely a keresztséget egészen a halálos ágyig halogatta: «Aki itt beéri a keresztség vágyával, amott beérheti majd a boldogságnak is vágyával».⁶ Azonban mindamellett szükség esetére elismerik a vágykeresztség hatásosságát. Ciprián szerint az eretnektől föl adott keresztség érvénytelen; de ha a fölvevő jóhiszemben volt, Isten irgalma pótolja a hiányt.⁷ Szent Ambrus elmondja, hogy Valentinián császár keresztség nélkül halt meg; megvolt benne a vágy, de csak magának Ambrusnak kezéből akarta fölvenni; «tehát, így kérde hallgatóit, nem kapta meg azt a kegyelmet, melyet áhított? Biztos, hogy mivel áhította, megkapta!»⁸

A teológiai megfontolás mindenekelőtt *a) megállapítja a tényt:* a jelen üdvrendben Isten mindenkinek komolyan akarja az üdvözülését, következésképp a megigazulását is. Lehetetlen tehát, hogy aki tökéletes bánatban és szeretetben hozzája fordul, azt magához ne ölelje. Ellenkező esetben ugyanis nem lehetne egészen komolynak mondani üdvözítő szándékát. Aztán *b) megállapítja teológiai jelentőségét:* A vágykeresztség hatékonysága megszünteti azt a végzetszerűséget, melynek látszatát a vízkeresztség egyetemes kötelezettsége mutatja. A vízkeresztség fölvétele ugyanis akárhányszor szerencsés körülményeken fordul, nevezetesen azon, akad-e kiszolgáltató, aki tudja is akarja is érvényesen föladni a szentséget. A vágy és jószándék azonban mindenkinek bármikor rendelkezésére áll; annyival inkább, mert a keresztség fölvételére vonatkozó vágnak nem kell kifejezettnek lennie. A tökéletes szeretetben mindig benne van a készség teljesen eleget tenni Isten megismert akaratának; és mivel Istennek kijelentett akaratában benne van a keresztség kötelezettsége is, következésképp, aki fönn tartás nélkül akarja teljesíteni Isten akaratát, ezzel eo ipso akarja a keresztséget is fölvenni.⁹

Megjegyzés. A vágykeresztség hatékonysága. – Egyetemes és biztos tanítás, hogy a vágykeresztség közli a megszentelő kegyelmet, de a szentségi kegyelmeket (az összes bocsánatos bűnök megbocsátása, az összes ideigvaló büntetések elengedése, a keresztény köteleességek teljesítéséhez szükséges segítő kegyelmek szentségi jogcíme) és a szentségi jegyet nem. Ezért a római és spanyol Egyházban az 5. századig a keresztség nélkül meghalt

¹ Trid. 6 cp 4 *Denz* 796 cf. 7 sac. c. 4; 14 cp 4 *Denz* 847 898; prop. Baii *Denz* 1031–33.

² Is 1,58 Joel 2,12 Jon Tob 12,9 Ps 50.

³ Ez 18,21; Prov 8,17.

⁴ Lc 10,25–7.

⁵ Jn 14,21; cf. 1 Jn 4,7.

⁶ *Nazianz.* Or. 40, 23; cf. *August.* Bapt. IV 22; in Jn 4, 13; 137; *Nyssen.* Adversus eos qui differunt baptismum.

⁷ *Cypr.* Epist. 73, 23.

⁸ *Ambr.* Obit. Valent. 51–2; cf. *August.* Bapt. IV 21; 22, 29.

⁹ *Thom* III 68, 4 ad 2.

hitjelöltekért nem imádkoztak nyilvánosan: nem tartoznak az Egyházhoz. Minthogy továbbá a vágykeresztségnek legalább burkoltan tartalmaznia kell a vízkeresztség föl vételének vágyát és akaratát, ennek vétkes elmulasztása eljártssza a vágykeresztségben kapott kegyelmet. A vágykeresztség természetesen személyes teljesítmény erejében hozza létre a megigazulást; tehát csak annak hozzáférhető, aki arra képes.

3. *Tétel. A vízkeresztséget pótolja a vérkeresztség, vagyis a vértanuság. Biztos. A vértanuság* a hittudósok egyetemes tanítása értelmében halálos kínoknak Krisztusért való türelmes (ellenállás nélküli) elszenvedése. Ha az itt jelzett három mozzanat közül bármelyik hiányzik, már nem lehet szó vértanuságról (katonák szenvedése és halála háborúban).¹

Bizonyítás. Az *Üdvözítő* már a Hegyi beszédben kimondja: «Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övök a mennyek országa».² Aztán: «Aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom az Atyám előtt, ki mennyekben vagyom».³ «Aki elveszti életét énérétem, megmenti azt.»⁴ «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.»⁵ Az apokaliptikus látja a mennyei Jeruzsálem diadalmenetében a vértanukat: «Ezek azok, akik a nagy szorongatásból jöttek, és megmosták ruhájukat és fehérré tették a Bárány vérében. Azért vannak Isten királyiszéke előtt és éjjel-nappal szolgálnak neki».⁶ A *hagyomány* elméletben és gyakorlatban kifejezést ad ennek a meggyőződésnek. *Elméletben:* «Van nekünk második fürdőnk is, szintén egyetlen, t. i. a vérfürdő, melyről az *Üdvözítő* mondja: Keresztséggel kell pedig megkeresztelkednem, és mily nehezen várom, míg nem teljeselek.⁷ Ez az a keresztség, mely a föl nem vett vízkeresztséget pótolja, az elvesztettet visszaadja».⁸ Ciprián a vértanu hitjelöltekről azt mondja: «Nem esnek ők el a keresztség szentségétől, hanem a legdicsebb és leghatékonyabb módon, a vér keresztségében keresztelkednek». Szent Ágoston szerint a vértanuságnak a bűnbocsánat szempontjából ugyanaz a hatékonysága van, mint a vízkeresztségnek.⁹ Ugyanígy beszélnek a görögök is.¹⁰ Megerősíti ezt a hitvallást az Egyház *gyakorlata*: a meg nem keresztelt vértanukat a megkereszteltekkel egyenlő tiszteletben részesítette¹¹; az Aprószentek ünnepében is kezdettől fogva épen a vértanuságot, illetőleg a vértanusággal szerzett mennyei koronát ünnepelte: «a harcra még képtelen kor máris képes volt a győzelemre».¹²

A *hivő elme* először megállapítja *a tényt*: Szent Tamás szerint¹³ a keresztségnek ereje onnan van, hogy azonosít Jézus Krisztus kínszenvedésével és összekapcsol a keresztjével. Ez történhetik rendes, szentségi úton a vízkeresztség által; rendkívüli, pszichikai úton történik az önmagát föntartás nélkül átadó tökéletes szeretet által, és végül Isten különös kiváltságából a Krisztusért jó lélekkel vállalt és az ő szellemében viselt szenvedés útján, mint amely a szeretetnek legnagyobb bizonyosága: «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért».¹⁴ Azután megállapítja *hatékonyságát*: a) A vérkeresztség megegyezik a vágykeresztséggel abban, hogy szentségi jegyet nem ad; de megegyezik a vízkeresztséggel abban, hogy eltörli az összes bűnöket és büntetéseket. Ezt eléggé jelzik a Szentírásnak fönt

¹ *Thom* III 124, 3; cf. *Supl.* 96, 6 ad 11; *August.* Epist. 89, 2; in *Ps* 34, 2, 13; cf. I 153.

² *Mt* 5,10; cf. *Mc* 10,38 *Lc* 12,50.

³ *Mt* 10,32; cf. 10,39 16,28 *Mc* 8,35.

⁴ *Lc* 9,24; cf. *Jn* 12,25.

⁵ *Jn* 15,13.

⁶ *Ap* 7,14–5.

⁷ *Lc* 12,50.

⁸ *Tertul.* *Bapt.* 16.

⁹ *Cypr.* Epist. 73, 22. *August.* *Civ. Dei* XIII 7; Epist. 265, 4. *Symbol.* ad catech. 3, 4.

¹⁰ *Iren.* III 16, 4; *Cyr. Hier.* Cat. 3, 10; *Chrysost.* hom. in mart. *Lucian.* 2 (M 50, 522).

¹¹ *Martyr.* *Perpet. et Fel.* 21; *Emmerentiana* (Szent Ágnes tejtestvére).

¹² *Cypr.* Epist. 56, 6; cf. *Iren.* III 16, 4.

¹³ *Thom* III 66, 11.

¹⁴ *Jn* 15,13.

idézett kijelentései, és bizonyítja a régi példaszó: «Igazságtalan a vértanuval szemben, aki imádkozik a vértanuért». ¹ *b)* Ezt a hatékonyságot *szinte dologi teljesítmény alapján* fejt ki. ² Ha nem dologi teljesítmény erejével hatna, nem szerezne megigazolást a kisdedeknek, és nehezen volna érthető, mikép törli el az összes bűnöket és büntetéseket (mikép a vízkeresztség). Ha ezt a hatékonyságot «szinte» dologi teljesítménynek tulajdonítjuk, arra gondolunk, hogy a kínzók a kegyelem közlésének nem Isten választotta eszközei, miként a szentségi jel. *Miért nem vette föl a trentói zsinat a víz- és vágykeresztséggel együtt az újjászületés eszközeinek felsorolásába?* Nyilván azért, mert a vérkeresztség mindig föltételezi az üldözők gonoszságát, amelyet Isten nem akar; s ezért a vértanuságot nem lehet egyszerűen és minden tekintetben (simpliciter) a lelki újjászületés Isten akarta eszközének tekinteni. A vértanuság abba a rubrikába tartozik, amelyről Szent Ágoston azt mondja: Isten inkább akarja a rosszat is jóra fordítani, mint semmi rosszat meg nem engedni (I 484): az Istent szeretőknél minden a javukra válik.

A szükséges és elégséges *előkészület* (fölnötteknél) a tökéletlen bánat, mely azonban burkoltan benne van a Krisztusért való halálos szenvedés vállalásában. Tökéletes bánat nem szükséges; a vértanuság ugyanis szinte dologi teljesítmény erejével hat, következésképp elégséges az az előkészület, mely az akadékot elhárítja, vagyis a tökéletlen bánat. Ennek nem mond ellen az Apostol: «Adjam bár át testemet úgy, hogy elégjek, ha szeretetem nincs, semmit sem használ nekem». ³ Mert ez az összefüggés tanúsága szerint azt jelenti: Ha valaki halálos veszedelemnek teszi is ki magát felebarátjáért, de nincs Isten-szeretése, tetteinek nincs érdeme.

A középkorban Ps. Dionysius hatása alatt ⁴ általában azt tanították, hogy a *szertetbelépés* is van olyan hatású, különösen a teljes bűnbocsánat és a büntetés-tartozás elengedése szempontjából, mint a keresztség; ezért: *baptismus monachorum*.

Függelék. *A keresztség nélkül meghalt kisdedek sorsa.* – Biztos, hogy akik eredeti bűnből hálnak meg, a kárhozat helyére jutnak, ahol azonban állapotuk nem pozitív kín, hanem a legnagyobb valószínűség szerint valamelyes természeti boldogság (I 570). Biztos továbbá, sőt hittétel, hogy a keresztség vagy annak pótléka az üdvösséghez okvetlenül szükséges. Ebből teljes bizonyossággal az látszik következni, hogy a keresztség nélkül meghalt kisdedek *a kárhozat helyére* jutnak. S csakugyan ez a hittudósok túlnyomó többségének nézete.

Mivel azonban keményen hangzik, hogy ama kisdedek önhibájukon kívül elesnek az örök üdvösségtől, és mivel Isten egyetemes üdvözítő szándékára némi árnyékot látszik vetni az a körülmény, hogy annyi korán meghalt gyermek (kb. a születettek fele) közül oly sokan elessenek az örök boldogságtól, ezért a középkor vége óta *több jelentős hittudós módot keres arra, hogy a keresztség nélkül elhalt kisdedek számára is megnyissa az üdvösség útját.*

Indítékaik a következők: *a)* Isten komolyan akarja mindenkinek üdvösségét; s ha a könyörületes üdvözíteni akaró Isten kövekből is tud Ábrahám-fiakat támasztani, mennyivel inkább keresztények gyermekeiből! *b)* Az Üdvözítő meg nem keresztelt gyermekekről mondja, hogy ilyeneké a mennyek országa, és hogy nekünk is olyanokká kell lennünk, ha Isten országának tagjai akarunk lenni. ⁵ *c)* A régi egyházi gyakorlat tanu arra, hogy a meg nem keresztelt gyermekek sorsa ügyében nem voltak oly nagy aggodásban; jámbor szülők sem siettek gyermekeik megkeresztelésével (pl. Szent Monika; Chrysostomus és Jeromos 25, Basilius 27, Nazianzenus 30 éves korában vette föl a keresztséget). *d)* Az Aprószentek ünnepe bizonyosságot tesz, hogy a szentségi keresztség a gyermekeknél is pótolható.

¹ August. Sermo 159, 1; cf. in Jn 84; Thom III 66, 12 ad 1.

² Thom III 87, 1 ad 2 cf. 2II 124, 1 ad 1.

³ 1 Cor 13,3.

⁴ Ps. Dionys. Eccl. hier. 6, 3; cf. Thom 2II 189, 3.

⁵ Mt 18,3.14 19,14 Jn 3 Lc 18,15.

Hogy *mi módon* gondoskodik Isten a keresztség nélkül elhaló kisdedek természetfölötti megszenteléséről, arra nézve a hittudósok közt több vélemény merült föl: 1. Középkori teológusok azt a merész nézetet hirdették, hogy a szülők vágya vagy könyörgése üdvözítheti gyermeküket; *Caietanus* szerint szükség esetében ez mindig biztos eredménnyel bekövetkezik; Durandus és Gerson szerint legalább olykor, Isten különös kiváltsága alapján. Minthogy azonban különösen Caietanus nézete szerint az újjászületésnek a keresztség mellett más rendszeres eszköze is volna, V. Pius pápa ezt a nézetet Caietanus kommentárjából törölte. 2. *Klee* és Mayerhofer szerint a halál pillanatában Isten csodálatos módon megadja a kisdedeknek eszük és akaratuk használatát, úgy hogy vágykeresztségre határozhatják magukat. 3. *Schell* szerint a kisdedek azzal, hogy idő előtt saját hibájukon kívül ártatlanul meghalnak pusztán Ádám bűne következtében, hasonlókká válnak az Ádám bűnéért ártatlanul meghaló Krisztushoz; a sátán, a halál fejedelme a sátántipró asszony-ivadékokat üldözi minden kisdedben, akit bimbóban letör, még mielőtt teljes életre nyílnék. A korai halál tehát mintegy vérkeresztséggel szenteli meg a kisdedeket. 4. Némelyek egyszerűen arra utalnak, hogy *a ki nem hirdetett törvény nem kötelez*; áll ez különösen a keresztség törvényére, mely nem törvényszerű, nem halálra van adva, hanem ellenkezőleg, váltságra és életre. Ámde a kisdedeknek a keresztség törvénye nincs kihirdetve.

Bár nem lehet minden valószínűséget elvitatni azoktól az érvektől, melyek a keresztség nélkül elhalt kisdedek üdvözülhetéséről szólnak, az üdvözülhetés módjával foglalkozó *kísérletek eddig nem* tudnak eloszlatni minden dogmatikai aggodalmat. Caietanus stb. nem jöhet már szóba; Klee teljesen alaptalanul állandó és rendszeres csodához folyamodik, Schell megmásítja a vértanuság fogalmát. Még legtöbb eshetősége van a 4. elméletnek. De ezzel szemben is egészen bizonyos, hogy a keresztség teljes egyetemességének hitigazságát nem szabad kikezdeni. Következésképp az egyetemes katolikus gyakorlat és érzék szellemében mindent meg kell tenni, hogy a keresztség közületben senki se haljon meg keresztség nélkül. Ha pedig ez mégis megtörténne, az érdekelt hívőknek a merőben eredeti bűnben meghaltak sorsáról mondottakhoz ([I 570](#)) kell igazodni. S itt nem is szükséges Gutberlet véleményéhez folyamodni: a korai halál kínja miatt Isten a kisdedeknek megbocsátja az eredeti bűnt, de nem adja meg a kegyelmet (ez a jelen üdvöndben ugyanis teológiailag nem lehetséges: [191. lap](#)), és így a merő természet állapotába jutnak a másvilágon. Az eredeti bűn állapota ugyanis nem akadály arra, hogy époly boldogságban legyen részük, mint volna a merő természet állapotában (cf. [I 544](#)).

Ebben adva van ennek a katolikus tanításnak *teologiai igazolása* is. Lehetne ugyanis azt mondani: Isten komolyan akarja mindenkinek üdvösségét; és Istennek ez a szándéka érvényesül is a fölnöttekkel szemben; mert aki azok közül elkárhozik, annak saját magára kell vetnie; Isten akarta az ő üdvösségét, de ő maga nem akarta. A kisdedekkel szemben azonban ennek a gondolatnak nincs helye; tehát úgy tűnik föl, mintha Isten nem akarná komolyan azoknak az üdvösségét. Erre ugyanis azt kell felelni: Isten az ő kifürkészhetetlen bölcsességében egyetemes üdvözítő szándékának tényleges megvalósulását egyetemesen keresztülvihető föltételhez kötötte: a fölnötteknél a személyes együttműködéshez, kisdedeknél a keresztséghez, mely mindig kiszolgáltatható, ha az érdekeltek csak némileg is keresztény életet élnek (nem keresztény környezetben elhaló kisdedekre nézve valószínűleg most is érvényben van a természet szentsége; cf. [418. lap](#)). S ha valaki tovább kérdi: a kisdedeknél miért tűzte ki Isten ezt a föltételt? lehet azt felelni: Mivel Isten igazságosságával nincs ellentétben az eredeti bűnnel járó másvilági állapot, megfelelő ok alapján akarthatta ezt; pl. azért, hogy az Üdvözítő egyetemes megváltó szerepe és szükségessége kézzelfogható módon nyilvánvaló legyen; vagy azért, mert a teremtett világ teljessége kívánja, hogy legyenek, kik csak az eredeti bűn miatt esnek el az örök üdvösségtől.

97. §. A keresztség szentségi személyei.

Diekamp III § 17; *Bartmann* III § 170; *van Noort* 2, 3; *Pesch* VI prop. 45–51; *Schanz* § 18 19; *Billot* th. 26–27. – *Thom* III 67 68; *Suarez* *Sacr. disp.* 23–5; *Billuart* 2; 3, 3–6; *Berti* XXXI 3; *Frasen* *Sacr. tr.* 1, 2.

I. A keresztség kiszolgáltatója.

Tétel. A keresztség rendes kiszolgáltatója a püspök és a tőle megbízott pap, rendkívüli kiszolgáltatója a diakonus, szükségbeli kiszolgáltatója minden ember.

Hittétel, legalább utolsó részében. A IV. lateráni zsinat kimondja, hogy a bárkitől helyesen kiszolgáltató keresztség érvényes. A decretum pro Armenis pedig megállapítja: «Ennek a szentségnek kiszolgáltatója a pap, akinek hivatásánál fogva joga és kötelessége kereszteni. Szükség esetén azonban nemcsak pap vagy diakonus kereszthet, hanem laikus és nő, sőt pogány és eretnek is kereszthet, ha megtartja a formát és van szándéka azt cselekedni, amit az Egyház tesz». A trentói zsinat kimondotta az eretnek keresztelés érvényességét.¹

Magyarázat. Különbséget kell tenni az ünnepélyes és szükségbeli kiszolgáltató között. Az *ünnepélyes* kiszolgáltató az összes szertartások és előírások megtartásával keresztel; a *szükségbeli* sürgető szükség esetén keresztel, mikor a keresztség halogatása a keresztelendőnek üdvösségét veszélyeztetné; még pedig a szentség lényeges elemeinek megtartásával, és a többi egyházi előírás mellőzésével. A teljes hatalmú kiszolgáltató (minister solemnitatis) a püspök; a *rendes* ünnepélyes kiszolgáltató (minister solemnis ordinarius) a plébános, aki egyházi rendi és hivatali hatalmánál fogva (ratione potestatis ordinis et iurisdictionis) keresztel. Valamikor csak a püspök megbízásából rendelkezett ezzel a hatalommal; amióta azonban a plébánosi intézmény kifejlődött, külön delegálás nélkül, hivatalánál fogva jár ki neki; sőt más áldozópapot is küldhet, aki tehát csak egyházi rendi hatalmánál fogva keresztel. *Rendkívüli* ünnepélyes kiszolgáltató a diakonus, aki csak külön kiküldetés esetében végezheti ünnepélyesen a keresztelést. Minden más ember *szükségbeli* kiszolgáltató. A *szükségbeli* kiszolgáltatónak nem szabad az összes szertartások és előírások megtartásával kereszteni, az ünnepélyesnek ez kötelessége; tehát szükség esetében is, ha megteheti.²

Bizonyítás. A keresztelés parancsát közvetlenül az *apostolok* kapták. De ők meg voltak győződve, hogy ezt a hatalmukat másokra is átruházhatják. Nem is valószínű, hogy pünkösöd napján azt a háromezret az apostolok mind maguk kereszttették. Fülöp diakonus megkeresztelte Kantiaké főtisztjét³ és sok mást; Pál a keresztséget Ananiás kezéből vette,⁴ aki talán laikus volt; s utóbb mint apostol az evangélium hirdetését tartotta főgondjának, és a keresztelést másokra bízta.⁵ Péter is mások által kereszttette meg Kornéliust.⁶

A *hagyomány* hosszú és következetes fejlődésben hüvelyezte ki a tételt az evangéliumi letétemény burkaiból. Ennek a fejlődésnek fő fázisai a következők: Az ősegyházban a szentségek kiszolgáltatása általában a *püspök* kezében volt, tehát a keresztség kiszolgáltatása is; azonban azt sokszor áldozópapok és diakonusok útján gyakorolta: «Nincs megengedve a püspök nélkül sem kereszteni, sem agapét ülni». «Kereszteni, mondja Tertullian, joga van a főpapnak, azaz a püspöknek, azután az áldozópapnak és diakonusoknak, de nem az ő meghatalmazása nélkül; szükség esetén laikusnak is».⁷ Ugyanígy beszélnek Ciprián és az

¹ Lat. IV. c. 1 *Denz* 430. Decr. pro Arm. *Denz* 696. Trid. 7 bapt. c. 4 *Denz* 860.

² CIC 737, 2; 759, 1.

³ Act 8,38; 12.

⁴ Act 9,10.

⁵ 1 Cor 1,17.

⁶ Act 10,48.

⁷ *Ignat.* Smyrn 8, 2; *Tertul.* Bapt. 17.

elviraí zsinat.¹ Nevezetesen a *diákonusokat* illetőleg az ötödik század óta állandó az a fölfogás, hogy csak külön küldetés alapján, még pedig csak szükség esetén lehetnek a szentség kiszolgáltatója.² A későbbi hittudósok ezt azzal okolják meg, hogy a diákonus mint szolgáló személy semmiféle szentséget nem szolgáltatathat ki mintegy a maga felelősségére és a maga hatalmából, hanem csak megbízásra.³ Ami pedig a *laikusokat* illeti, az első időkben csak igazhitű, tehát megkeresztelt férfiakról van szó. Az *eretnek* keresztelés körül folytatott harcok után a 3. század végétől kezdve többé senkitől kétségbe nem vont meggyőződés, hogy eretnek is keresztelhet érvényesen. De vajjon meg nem keresztelt ember keresztelhet-e, azt még Szent Ágoston sem meri eldönteni, hanem zsinatra akarja bízni.⁴ A görögök nagyjából megmaradtak ezen a bizonytalan állásponton: nagyon tartózkodva nyilatkoznak a laikus keresztiségről, és minden esetre igazhitűséget követelnek. I. Miklós pápa⁵ és a compiègne-i zsinat megoldották Szent Ágoston kétségét: *pogány és zsidó* is keresztelhet. Mindaddig azonban a *nőket* a keresztiség kiszolgáltatásából általában kizárták az apostol ismert szavaira⁶ való tekintettel. Így már Tertullian.⁷ Valószínű azonban, hogy ezek a tilalmak a nőktől szolgáltatott keresztiségnek nem annyira érvényességét, hanem megengedettségét érintik, vagy pedig az ellen a nagyravágyás ellen lépnek föl, mellyel nők a keresztiséget ünnepélyesen akarták kiszolgáltatni (collyridianusok). 1000 után, II. Orbán óta egyetemesen el van ismerve a nők által szolgáltatott keresztiség érvényessége is. Szent Tamás azzal a gondolattal okolja meg ezt az állásfoglalást, amelyet már Szent Ágoston is oly energikusan hangsúlyozott, hogy a keresztiség főkiszolgáltatója Krisztus.⁸

A *teológiai megfontolás* egyfelől azt állapítja meg, hogy a keresztiség *egyetemes szükségessége* megkívánja a kiszolgáltatás egyetemes lehetőségét.⁹ Másfelől illőnek találja, hogy ezt az alapvető nagy természetfölötti felebaráti szolgálatot teljesíteni tudják mindazok, akik hivatva vannak arra, hogy Krisztusban mint főben egy titokzatos testet alkossanak.¹⁰ Ennek a szolidaritásnak szellemében tiltja az isteni törvény, hogy valaki önmagának szolgáltatassa ki a keresztiséget; noha a korai skolasztika némely képviselője ezt szükség esetére ajánlotta; III. Ince kifejezetten tilalmazta.¹¹ Szükség nincs reá: önkeresztiség helyett rendelkezésre áll a vágykeresztiség.

Az ünnepélyes keresztelésnél egyházi előírás értelmében *keresztiszülőknek* kell jelen lenniök¹²; említést tesz róluk már Tertullian. Az ő szerepük nem a szentség megpótlása; hanem mert a lelki újjászületés rokonságban van a testivel, itt is szükséges, hogy gondoskodás történjék az új életre születettnek dajkálásáról és neveléséről.¹³

2. A keresztiség fölvevője.

1. Tétel. Minden meg nem keresztelt ember fölveheti a keresztiséget. Hittétel.

Ünnepélyes kimondás tárgya nem volt, de a rendes egyházi tanítás minden kétséget kizáró módon kezdettől fogva hirdeti.

¹ *Cypr. Epist.* 73, 7; *Syn. Eliber.* (a. 306–12) c. 38.

² *Gelas. I. Epist.* 14, 7.

³ *Thom III* 67, 1.

⁴ *August. Bapt. c. Don.* VII 53, 102; *Ep. Parin.* II 13, 30.

⁵ *Denz* 335; *syn. Compend.* (757) c. 12.

⁶ *1 Cor* 14,34.

⁷ *Tert. Bapt.* 17; *Const. Apost.* 3, 9; *Conc. Carthag.* IV c. 100; *Epiph. Haer.* 79, 3.

⁸ *Thom III* 67, 4.

⁹ *Thom III* 67, 3.

¹⁰ *Ibid.* 4; cf. *Rom* 5,15–21.

¹¹ *Denz* 413.

¹² *CIC* 762.

¹³ *Thom III* 67. 7 8.

Bizonyítás. Az *Üdvözítő* keresztelő parancsa mindenkinek szól. Nikodémushoz intézett szava pedig megadja a megokolást: az újjászületés szüksége és ennél fogva a reá való fogékonyság oly egyetemes mint a bűn, vagyis kiterjeszkedik minden emberre. Krisztus üdvösségére mindenki hivatva van, és annak kapuja a keresztség: «Mindnyájan, akik Krisztusra megkeresztelkedtek, Krisztusba öltöztetek. Nincs többé zsidó sem görög, nincs szolga sem szabad, nincs férfi sem nő; mert ti mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban».¹ A *hagyomány* bizonyosságát adja az Egyháznak kezdettől fogva való gyakorlata: Az Egyház mindenkor megkeresztelt mindenkit, aki kérte és a föltételeknek megfelelt. Nem voltak kivéve a testi betegek (clinici), de a lelki betegek, hülyék, örültek sem.²

Fölnöttek természetesen nem vehetik föl a keresztséget megfelelő *előkészület* nélkül. Etekintetben a Szentírás hitet és töredelmet kíván,³ melyet az öskeresztény gyakorlat főként böjtben és bűnvallomásban állapított meg.⁴ A dolog természete szerint szükséges a bűnbánat, melynek azonban nem kell tökéletesnek lennie; hisz dologi teljesítmény erejével ható szentségről van szó, ahol csak az akadékot kell eltávolítani. A bűnvallomás, akár általános akár részletes az, egyáltalán nem tartozik a szükséges előkészülethez; Szent Tamás is csak ajánlja.⁵

2. Tétel. Kisdedeket is lehet, sőt kell kereszteni. Hittétel.

A *pelagiánusok* a gyermekkeresztelest a szükségét tagadták, nem a lehetőségét. A középkorban a valdiak kétségbe vonták a hatékonyságát. Az *újítók* tartalmi elvével, az egyedül üdvözítő hit tételével összeegyeztethetetlen a gyermekkeresztelest: a kisdedek nem tudnak hitet indítani. Ezt a következményt azonban csak az anabaptisták, szociniánusok és később a baptisták vonták le. Luther a hagyomány nyomása alatt megtartotta a gyermekkeresztelest. A *Tridentinum* kijelenti, hogy «az újszülötteket az anyaméhtől kell keresztségre vinni, ha mindjárt keresztény szülőktől származnak is».⁶ X. Pius elítélte a modernistáknak azt a nézetét, hogy a gyermekkeresztelest az egyházi fegyelem fejlődésének terméke, és egyik ok, amiért az eredeti avató szentség idővel ketté vált: keresztségre és töredelemre.⁷

Bizonyítás. A *Szentírás* kifejezetten nem tanítja tételünket, de burkoltan tartalmazza. 1. A keresztség a kisdedeknek is szükséges mint az üdvözülés *eszköze*: a) Az eredeti bűn bennük is megvan; de ha beleestek a betegségbe, fogékonyaknak kell lenniök az orvosság, a keresztség iránt is.⁸ b) És valóban, ha az oktan teremtmények «várakozása sóvárog az Isten fiainak kinyilvánítása után», és ha maga «a teremtmény is fölszabadul majd a romlottság szolgaságából az Isten fiai dicsőségének szabadságára»,⁹ hogyan tagadhatná meg Isten az eszes gyermekektől a megváltást? Hisz ők be tudnak menni a mennyek országába, sőt példaképpül vannak odaállítva¹⁰; tehát nekik is nyitva áll az Isten országának kapuja, a keresztség. Isten kövekből is tud Ábrahám-fiakat (a kegyelmi közösség tagjait) támasztani; mennyivel inkább gyermekekből!¹¹ 2. A keresztség törvénye, a *parancs* jellegű szükségesség a kisdedeket is kötelezi, tehát van képességük is a befogadására. Az *Üdvözítő* a tanítványokat

¹ Gal 3,27.

² Arous. II c. 13 15; cf. *Denz* 411.

³ Mt 28,19 Mc 16,16 Act 8,37; Act 2,38 3,19 19,18.

⁴ *Didache* 7, 4; *Iustin.* Apol. I 61; *Tertul.* Bapt. 20; *Ambr.* in Lc VII 59; *Cyrl.* Hier. Cat. 1, 5.

⁵ *Thom* III 68, 6.

⁶ *Trid.* 5 c. 4 *Denz* 791; cf. 7 bapt. c. 12–14 *Denz* 868 ss.; így már Milev. II. c. 2 *Denz* 102.

⁷ *Denz* 2043.

⁸ Rom 5,12–17.

⁹ Rom 8,19–23.

¹⁰ 1 Tim 2,1 Jn 3,5 Mt 18,3 19,24 Mc 10,13–15 (ezt a szakaszt a középkorban Németországban a gyermekkeresztelestkor fölolvasták).

¹¹ Mt 3,9 21,16.

az összes nemzetekhez küldte, hogy őket tanítványokká tegyék (μαθητεύσατε)¹ és megkereszteljék; itt tehát a kisdetek szintén nincsenek kizárva, sőt burkoltan benn vannak. 3. Ezt a kettős szükségességet megerősítik *a)* tények: a családokban, melyeket az apostolok megkereszteltek, valószínűleg gyermekek is voltak.² *b)* Az ószövetség analógiája: Az ószövetség Izrael kisdeteit körülmetéléssel fölvette Jahve közösségébe,³ és ez a gondolat közkeletű volt az Üdvözítő korában; következésképp az apostolok természetesnek találták, hogy az újszövetség vallási közösségéből sem kell őket kirekeszteni; ha tehát az Üdvözítő másképp akart volna rendelkezni, azt kifejezetten meg is kellett volna mondania; de ezt nem tette.

Hagyomány. Irén azt mondja: «Krisztus mindenkit jött üdvözíteni önmaga által; azt mondom «mindenkit», aki általa Isten számára újjászületik, csecsemőket és gyermekeket, ifjakat, férfiakat, öregeket». Tertullian nem helyesli, hogy sietnek a gyermekeket keresztelni; de ép ezzel bizonyosságot tesz arról, hogy a szokás fönnállott. Origenes szerint az Egyház az apostoloktól vette a hagyományt, hogy gyermekeket keresztel. Ciprián egy kartágói zsinat határozatára hivatkozva elrendeli, hogy a születés után harmadnapra meg kell keresztelni a gyermekeket.⁴ A görögök nem oly határozottak. Naziánzi sz. Gergely a gyermekek keresztelését a negyedik életéig akarja halasztani, hogy legalább valami részt vehessenek a szent cselekményben.⁵ Ennek oka az eredeti bűnről vallott tökéletlen nézetükben van (I 557/8). Mikor azonban a 3. és 4. század folyamán elterjedt a kereszttség halogatásának sőt a halálos ágyig való elhalasztásának szokása, (némelyiknél azért, hogy a keresztügyi ártatlanságot ne veszítsék el, másoknál azért, hogy még ne kelljen vállalni a szigorú keresztény élet kötelezéseit), erőteljesen állást foglaltak ellene.⁶ Mikor aztán a pelagianizmus elvben kezdte tagadni a tételt, a hagyomány meggyőződése teljes erővel tört elő. *Szent Ágoston*⁷ a vele folytatott harcban a gyermekkeresztelés egyetemes szokására és törvényére támaszkodott: «A kisdedeket is viszik a templomba, jóllehet tulajdon lábukon még nem tudnak oda futni... Senki se búgjon tehát más tanítást a fületekbe; mindig ez volt az Egyház tanítása és szokása; ezt vette át az ősök hiteként, ezt tartja végig».

Teológiai megokolás. *a)* Az eredeti bűnt akarátának hozzájárulása nélkül vonja magára az ember; akarátának hozzájárulása nélkül is szabadul meg tőle a szentség ereje által.⁸ A kereszttség alapvető hatása ugyanis a megszentelő kegyelem közlése; a kegyelem azonban természetfölötti járulék, melynek hordozó és birtokos alanya a természetfölötti fogékonyságnál fogva lehet bármilyen eszes teremtmény; tehát kisded is. S mivel a kereszttség mint újszövetségi szentség a kegyelmet dologi teljesítmény erejében közli, a hatását ki is fejtí, ha a fölvevő nem vet akadékot; s a kisded, aki személyes bűnre még nem képes, nem is vethet akadékot. A gyermekkeresztelés lehetőségét tehát csak az tagadhatja, aki vagy a kegyelem mivoltát személyes tettben látja, vagy pedig a szentségeknek csak személyes teljesítmény alapján tulajdonít hatékonyságot. *b)* A természetfölötti létrend a természetnek analógiájára van fölépítve. Amint már most *a természeti rendben* az életnek és a tevékenységnek elvét személyes hozzájárulásunk nélkül kapjuk, rendjén van, hogy ugyanígy történjék a természetfölötti rendben is, hogy t. i. szintén egyéni hozzájárulásunk nélkül kapjuk meg a

¹ Ezt az apostolok gondosan megkülönböztették a hitjelöltek tanításától; cf. Act 14,20 Mt 28,20 27,57.

² Kornélius: Act 10,44; Lydia: 16,14; a filippii börtönőr: 16,22; Crispus: 18,8; Stephanas háza: 1 Cor 1,16.

³ Lev 12 Gen 27,9-14.

⁴ *Iren.* II 22, 4. *Tertul. Bapt.* 18. *Origen.* in Rom 5, 9; cf. in Lev hom. 8, 3. *Cypr.* Epist. 64, 2; cf. 59 3.

⁵ *Nazianz. Or.* 40, 17 28.

⁶ *Basil.* ad bapt. hom. 13; *Nyssen.* Ctra differentes bapt.; *Nazianz. Or.* 40; *Chrysost.* ad illumin. hom. 1.

⁷ *August.* Sermo 276, 2; cf. Epist. 166, 721; 98, 10; Peccat. merit. I 26; Enchirid. 43, 7.

⁸ *Innocent.* III Epist. Maiores; *Thom* III 68, 9.

természetfölötti élet és tevékenység elvét, a kegyelmet, s azután személyes tevékenységgel teljesítjük azt a rendeltetést, melyet a kapott életelv elénk szab.

Nehézségek. 1. *Hit nélkül* lehetetlen Istennek tetszeni. Aki «hisz» és megkeresztelkedik, az üdvözülni. – *Megoldás.* A hit az első és alapvető természetfölötti élettevékenység, és ezért a megigazulásra hivatott kisdéd sincs kivonva kötelezettsége alól; a keresztségben ő is hivatást és kötelezettséget kap hitéletre. De ezt nem köteles gyakorolni, amíg nem képes rá. Ő is képes befogadni a természetfölötti élet csiráját, melynek érleléséről és ápolásáról az Egyháznak a keresztszülőkben is képviselt hite és vállalt gondoskodása kezéskedik: «A kisdedeket a szellemi kegyelem átvételére nem is annyira azok viszik, akik karjaikon hordozzák (ők is, ha hívők!), hanem a hívők és szentek közössége¹;» és ez elég kezesség arra, hogy a kisdéd majd megfelel a keresztségben vállalt kötelezéseknek. Ebben tehát semmi sincs, amin megütközhetnének a legfinomabb erkölcsi érzék és a legkifejezettebb bensőségi igény is, amint azt némi farizeizmussal teszi a liberális protestáns teológia.²

2. *Senkit sem lehet akarata ellenére ama súlyos terhek vállalására kötelezni*, melyek velejárnak a keresztséggel. Ezért *Erasmus*³ úgy gondolja, hogy a megkeresztelt kisdedeket a serdültség korában meg kell kérdezni, vállalják-e, amit a keresztszülők az ő nevükben fogadtak, és ha nem, szabadjukra kell őket engedni. Ezt a nézetet a trentói zsinat⁴ elítélte. S méltán. a) A keresztség az embert nem külön teljesítményekre kötelezi (aminő pl. a celibátus), hanem azokra az általános tettekre, melyek nélkül az örök üdvösség el nem érhető. Józanul tehát nem lehet jogtalanságnak minősíteni, ha valaki számára biztosítani akarjuk az örök üdvösséget, és őt annak útjára kötelezzük. A polgári életben is a szülők és gyámok akárhányszor vállalnak kötelezettségeket a gyermekek terhére; de mert azoknak jól fölfogott érdekében történik, senkinek sem jut eszébe a természeti jog címén ez ellen tiltakozni. b) A természeti életre is egyéni hozzájárulásunk és megkérdezésünk nélkül születünk, és kötelezettségeit mégis kell vállalnunk. Tehát a természetfölötti életben sem huzakodhatunk az élet szuverén Urával, aki tetszése szerint ad életet és ró ki kötelezettségeket. Erasmus kifogása az Istentől emancipálódni akaró liberalizmus tusakodása, mely nem akarja elfogadni, hogy létünknek és életünknek minden mozzanatában mindenestül Istentől függünk, és vele szemben nincsenek függetlenségi jogaink. A gyermekkeresztelés mindezek után csak a protestánsoknál lehet probléma; sőt ott annak megoldásán nem kevesebb fordul, mint «egyházuk» léte.⁵

Kérdések. 1. *Mikor kell a kisdedeket megkeresztelni?* – A keresztség egyetemes szükségének isteni törvénye értelmében az életveszélyben forgókat azonnal meg kell keresztelni. Ebből következik, hogy a magzatokat az anyaméhben is meg kell keresztelni, ha van rá valószínűség, hogy meg lehet keresztelni, vagyis hogy valamely testrészük vízzel lemosható (minthogy azonban ez többé-kevésbé kétes, az ilyen kereszteléseket születés után mindig föltételesen meg kell ismételni).⁶ Szent Ágoston ugyan azt mondja: Aki nem esett át a születésen, nem mehet át újjászületésen.⁷ De a keresztséghez elég, ha valaki bűnre született; s ez megtörtént, amint Ádám családfájába van iktatva, vagyis amint Isten lelket adott a megfogant szervezetbe. Életveszély esetén kívül szoros isteni jog alapján nem kell a kisdedeket minél hamarabb megkeresztelni; azonban illő és üdvös ezt megtenni, nehogy a lelki halál veszedelme állandóan ott lebegjen fejük fölött, és azért is, hogy életüknek már első

¹ *August.* Epist. 98, 5 10; cf. Peccat. merit. I n. 25 61; *Thom* III 68, 9 ad 2.

² L. *Harnack* Dogmeng. III⁴ 882.

³ *Erasmi* Praefatio in paraphrasim evangelii secundum Mt.

⁴ Trid. 7 c. 14 *Denz* 870.

⁵ Cf. *Scheiner* Die Sakramente und Gottes Wort 1914.

⁶ B. H. *Merkelbach* Quaestiones de embryologia et de ministracione baptismatis 1927.

⁷ *August.* Peccator. merit. II 27, 43 k.

megnyilvánulásait is éri a kegyelem hajnalsugarai. Ezért kialakult az Egyházban a százados szokás, amely ma kötelező törvény¹: a kisdedeket születés után minél hamarabb meg kell keresztelni.

A *fölnőttnek*, akinek lelkében már dereng a keresztség kötelezettségének belátása, lehetőség szerint minél hamarabb kell megkeresztelkedni, mert minden ember köteles igazságban szolgálni Istennek és minél hamarabb lemondani tévedéséről; továbbá köteles lehetőség szerint biztosítani a maga számára az istenes élet kegyelmeit. Ezt a köteleiséget természetesen össze kell egyeztetni a megfelelő előkészület (katechumenátus) kötelezettségével; és ezért az Egyháznak szabad (természetesen kivéve a sürgős szükség eseteit) a közösség javát célzó okokból a fölnöttek keresztelését az ünnepélyes időkre korlátozni (pünkösöd és húsvét), mint azt az Egyházi Törvénykönyv ma is nyomatékosan javasolja.²

2. Szabad-e vagy épenséggel kötelesség-e *nem-keresztény szülők gyermekeit* a szülők akarata ellenére is megkeresztelni? – Természeti jog szerint a kisdedek gondozása és irányításuk joga a szülőket illeti. Az Egyháznak a kérdéses ügybe közvetlen beleszólása nincs; a meg nem keresztelt szülők ugyanis nem tartoznak a joghatósága alá. Ha az ilyen kisded veszélyben forog, akkor a gyermeknek üdvözüléshez való joga természetesen megszünteti a szülők kormányzati jogát. Ha pedig az ilyen gyermek akár megengedett akár meg nem engedett módon már meg van keresztelve, az Egyház joghatósága alá tartozik, és az Egyháznak joga sőt kötelessége gondoskodni keresztény neveléséről. Erről az utóbbiról csak akkor mondhat le, ha a katolikus közügynek igen nagy kára származnék belőle; az Egyház közjava ugyanis előbbrevaló, mint a kisdednek magánjava.

---

¹ CIC 770.

² CIC 772.